

Luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen

Selvitysmies Ilkka P. Laurilan arviot ja ehdotukset

Helsinki 2007

Luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen

Selvitysmies Ilkka P. Laurilan arviot ja ehdotukset

Helsinki 2007

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriön ja opetusministeriön tutkimusasematyöryhmän raportissa "Tutkimus- ja koeasemaverkoston kehittäminen" (OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:23) tehtiin ehdotuksia MMM:n ja OPM:n hallinnonalojen toimijoiden yhteistyöstä ja laadittiin suunnitelma tutkimus- ja koeasemaverkoston järjeistämiseksi. Tavoitteena oli löytää keinoja toiminnan tehostamiseksi, työnjaoksi ja synergiaetujen saamiseksi. Työryhmä suositti tutkimuslaitosten yhteistyön tiivistämistä. Ehdotusten joukossa oli seuraava kehittämishanke:

"Luonnonvarojen taloustieteellistä tutkimusta kehitetään Metlan, MTT:n, RKTL:n ja Helsingin yliopiston yhteistyönä. Tavoitteena tulee olla toimintojen sijoittaminen fyysisesti yhteen; Viikin kampus on tähän sopiva sijoituspaikka."

Ehdotuksen johdosta maa- ja metsätalousministeriö käynnisti selvitystyön toimialaan liittyvän talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen järjestämistä. Selvityksen tekijäksi määrättiin kehitysjohtaja Ilkka P. Laurila Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta (MMM:n Dnro 4047/509/2006, 4.10.2006).

Tehtäväksi annettiin arvioida Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT), Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) taloustieteellisen tutkimuksen yhteistyön tiivistämismahdollisuuksia. Selvityksessä tuli kartoittaa hallinnonalan, mutta myös muiden organisaatioiden, erityisesti Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan taloustutkimuksen yhteistyön tiivistämismahdollisuudet, tutkimuksen mahdolliset päällekkäisyydet ja toisaalta myös alueet, joilla tällä hetkellä ei ole tarvittavaa tutkimuspanostusta. Selvityksessä tuli ottaa huomioon valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteet ja siinä tulee tehdä aikataulutetut ehdotukset paitsi tutkimuksen yhteistyön tiivistämismalleiksi hallinnonalan sisällä ja eri organisaatioiden välillä, myös mahdollisuudesta toimintojen sijoittamisesta fyysisesti yhteen paikkaan. Selvityksessä tulee esittää ehdotusten henkilöstövaikutukset ja taloudelliset vaikutukset.

Toimeksiannon mukaisesti luovutan kunnioittavasti laatimani selvityksen ja ehdotukseni maa- ja metsätalousministeriölle ja toivon, että ministeriö ryhtyy siinä esitettäviin toimenpiteisiin.

Jokioisissa 31.1.2007

Ilkka P. Laurila

Sisällys

1. TIIVISTELMÄ EHDOTUKSISTA	1
2. RAJAUS	1
3. UHKAKUVA	3
4. UUDISTUKSEN TAVOITTEET	4
5. TAUSTA 1: KANSAINVÄLINEN KEHITYS	4
6. TAUSTA 2: KANSALLINEN KEHITYS	7
7. EHDOTUKSET	10
7.1. YHTEISTYÖN TIIVISTÄMINEN	10
7.2. MUUT EHDOTUKSET	14
LIITE 1. KUVAUS MMM:N HALLINNONALAN TALOUS- JA YHTEISKUNTATIETEELLISESTÄ TUTKIMUKSESTA	19
LIITE 2. YKSITYISKOHTAINEN SIIRTYMISSUUNNITELMA.....	27
LIITE 3. VIIKKIIN SIIRTYMISEN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET	28
LIITE 4. HAASTATTELUAINEISTO.....	29

1. Tiivistelmä ehdotuksista

Ehdotus 1: MTT:n ja Metlan Helsingissä toimivat talous- ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen osallistuvat henkilöt siirtyvät Helsinkiin Viikkiin.

Ehdotus 2: Tutkimuksen suuntaamisessa on huolehdittava kolmen tutkimusalueen osaamisesta ja resursseista: ohjauskeinojen tutkimus koko yhteiskunnan näkökulmasta, elintarvikkeiden riskienhallinnan tutkimus sekä maaseutututkimus.

Ehdotus 3: Poliitiikkatuen kehittäminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

- Tutkimukselta kaivataan nykyistä ennakoivampaa otetta toimintaympäristön muutoksesta ja kysymyksistä, joihin hallinnon tulee lähivuosina varautua.
- MMM:n alaisiin tutkimuslaitoksiin perustetaan asiakaspäällikön (oman toimen ohella) tehtäviä suuria yksittäisiä asiakkaita varten. Kiireisintä on nimetä poliitiikkatuen asiakaspäällikkö, jonka kautta MMM:n poliitiikkatuki kanavoituu.
- Poliitiikkatuki budjetoidaan ja budjetin toteutumista seurataan.
- Tutkimuslaitosten ylin johto MMM:n johtoryhmään. MMM:n johtoryhmytyössä säännöllinen tutkimuksen tulevaisuuskatsaus.
- Lisää kuulemistyypistä asiantuntijoiden käyttöä ministeriön sisäisessä valmistelussa.
- Tutkimuksen vaikuttavuuden parantamiseksi tutkimuslaitosten tulee yhdessä tuottaa tutkimustuloksiin perustuvia synteesejä laajoista ohjausjärjestelmiin, toimialojen kehittämiseen ja esimerkiksi energiahuoltoon liittyvistä kysymyksistä.
- Tutkimuslaitosten tulee olla aloitteellisia julkisessa keskustelussa edustamiensa toimialojen tulevaisuuden vaihtoehdoista.

Ehdotus 4: MMM:n hallinnonalan tutkimuksen ja laajan poliitiikkatuen tarpeet tulee ottaa riittävästi huomioon (a) hallitusohjelman laadinnassa keväällä 2007, (b) sektoritutkimuspäätöksen laadinnassa keväällä 2007, (c) konsortioiden asemasta ja tehtävistä määräävän asetuksen laadinnassa keväällä 2007 ja (d) seuraavan valtion budjettikehyspäätöksen laadinnassa myös siltä osin kun se mahdollisesti tekee esityksiä koskien sektoritutkimuksen resurssien uudelleen allokointia. Luonnonvara- ja elintarvikeala ovat tulevaisuuden toimialoja, jotka tarvitsevat voimakasta t&k-panostusta. Toimialan ja hallinnonalan tarpeet kehittävässä tutkimuksessa on turvattava. Konsortioharkintaan vietävää rahoitusosuutta päätettäessä otetaan ensiksi huomioon tutkimus- ja asiantuntijavelvoitteet, joiden tekemisestä ei voi tinkiä. Konsortioiden toiminta olisi luontevaa käynnistää ministeriöiden sitomattomien tutkimusvarojen avulla. Maa- ja metsätalousministerin on oltava jäsen uudessa, keväällä 2007 nimettävässä tiede- ja teknologianeuvostossa.

Ehdotus 5: Metlalla, MTT:llä ja RKTL:llä on paljon yhteistä tilastotuotannossa ja kannattavuuskirjanpidossa. Prosessien synergiaedut on syytä selvittää.

Ehdotus 6: Metlan, MTT:n ja RKTL:n on tarpeen edelleen vahvistaa tutkimusalojen integroitumista osana laitosten kokonaisstrategiaa.

2. Rajaus

Tarkastelen selvityksessäni MMM:n hallinnonallalla tehtävää luonnonvarojen ja elintarviketalouden taloustieteellistä tutkimusta sekä sen linkittämismahdollisuuksia Helsingin yliopiston maatalousmetsätieteellisen tiedekunnan vastaavan tutkimuksen kanssa. Kohteena olevaa tutkimusta tehdään hallinnonallalla MTT:ssä, Metlassa ja RKTL:ssä. Hallinnonalan muita tutkimuslaitoksia ovat Evira ja Geodeettinen laitos. Viittaaan eri yhteyksissä myös niihin, kuten myös laajempaan

tutkimusyhteisöön, mutta vain siinä määrin kuin se yhteistyökuvioiden ja työnjaon näkökulmasta on tarpeen. Laajaa yhteiskuntatieteellistä tutkimuskenttää olen pyrkinyt kattamaan vain siltä osin kuin se on tarkoituksenmukaista MMM:n hallinnonalan tutkimuksen järjestämisen kannalta.

MMM:n hallinnonalan talous- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus koostuu vuonna 2007 seuraavasta osaamisresurssista:

- Koko Suomi
 - 146 htv yhteensä
 - 118 htv tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita
- Helsinki
 - 103 htv yhteensä
 - 82 htv tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita

Työ jakautuu laitoksittain:

- MTT
 - yhteensä 88 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 66 htv
 - Helsingissä 72 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 54 htv
- Metla
 - yhteensä 43 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 38 htv
 - Helsingissä 29 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 27 htv (joista yksi yhteisprofessori HY:n kanssa, sijoittuneena maa- ja metsätieteelliseen tiedekuntaan)
- RKTL
 - yhteensä 15 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 14 htv
 - Helsingissä 6 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 6 htv

Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa on MMM:n hallinnonalan laitoksia lähellä olevaa osaamista. Vuonna 2007 osaamisresurssi on:

- Taloustieteen laitos
 - 52 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 46 htv (kaikki Helsingin Viikissä)
- Metsäekonomian laitos
 - 17 htv, joista tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita 15 htv (kaikki Helsingin Viikissä)

Tässä tarkasteltavaa luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ja opetusta varten oleva resurssi vuonna 2007 on Helsingissä yhteensä 176 htv, joista 144 htv tutkijoita ja muita akateemisia asiantuntijoita.

MMM:n hallinnonalan tutkimuslaitosten ja maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnan talouslaitosten välillä on erittäin merkittävää yhteistyötä. Tämä yhteistyö perustuu pääsääntöisesti laitosten ulkopuolisella rahoituksella toteutettaviin projekteihin, opinnäytteiden ohjaamiseen ja opetukseen. Myös yhteistä seminaaritoimintaa on.

Edellä olevan tutkimusresurssin lisäksi luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tehdään merkittävässä määrin Pellervon taloudellisessa tutkimuslaitoksessa (PTT) (10 tutkija-htv) ja pienessä määrin SYKEssä, Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa (VATT), Kuluttajatutkimuskeskuksessa ja Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa (ETLA). Lisäksi yliopistolaitoksessa on alan tutkimusta ja opetusta. Yhteistyö myös näiden laitosten kanssa on runsasta. Työtehoseurassa (TTS) tehdään tuotantotaloustutkimusta.

Evira ei tee itse talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, mutta se hankkii osaamista yhteistyön kautta esim. MTT:stä. Eviran toimialaan kuuluvien riskien tehokas hallinta edellyttää eläinlääke- ja kasvitieteellisen osaamisen rinnalle taloustieteellistä osaamista ja tutkimusotetta. Taloustutkimusta

tarvitaan esimerkiksi kotieläintuotannon terveydenhuoltoon, eläintautien riskinarviointiin ja eläintautien ennaltaehkäisevän työhön sekä zoonooseihin liittyvien taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi elintarvikkeiden turvallisuustutkimuksessa. Myös kasvitauti- ja tulokaslajiriskien analyysiä tarvitaan.

Geodeettisen laitoksen ei tee talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta.

3. Uhkakuva

Suomalainen hyvinvointi on riippuvainen elinkeinojen kilpailukyvästä kansainvälisillä markkinoilla. Tutkimus ja tuotekehitys ovat kilpailukyvyn perusta. Luonnonvara- ja elintarvikealojen kilpailukyky riippuu yritystoimintaa tukevasta tutkimuksesta ja tuotekehitystä sekä elinkeinopolitiikasta. MMM:n hallinnonalalla on lisäksi laaja vastuu kuluttajien hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä ympäristön tilasta ja tuotantoeläinten hyvinvoinnista. MMM:n hallinnonala on iso julkisten varojen käyttäjä; tutkimuksen tehtävänä on tukea resurssien yhteiskuntataloudellisesti tarkoituksenmukaista käyttöä. Tutkimuksen on oltava kansainvälisellä tasolla ja riittävän vahvaa. Muuten se ei turvaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä ja näköpiirissä olevia haasteita, kuten ympäristömuutosta ja uusiutuvan energian tarvetta.

Mikä tutkimusta odottaa, jos rakenteellisia uudistuksia ei tehdä? MMM:n hallinnonalan tutkimusvolyyymi pienenee jonkin verran tulevien vuosien aikana. Tuottavuusohjelma pienentää MTT:n, Metlan ja RKTL:n resursseja. Samanaikaisesti varsinkin talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekeville ryhmille rahoituksellisesti tärkeät MMM:n sitomattomat tutkimusvarat ovat alentumassa voimakkaasti. Lisäksi ns. Neuvon ryhmän esittämä tilaaja-tuottajamalli otetaan käyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että merkittävä osuus tutkimuslaitosten perusrahoituksesta muuttuu kilpailtavaksi. Rahoituksen hankinta tulee sitomaan entistä enemmän voimavaroja.

Tuottavuusohjelman periaatteiden mukaisesti toiminnan htv-volyymi tulee alenemaan 14 prosentilla vuoteen 2011 mennessä. Jos tutkimusaloja kohdellaan laitoksissa samantarvoisesti, aleneminen koskee myös talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Toisaalta laitoksissa on samanaikaisesti käynnissä henkilöstörakenteen muuttaminen tutkijavaltaiseen suuntaan. Talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevät ryhmät ovat hyvin tutkijavaltaisia, joten siitä näkökulmasta henkilöstön määrän supistuminen tuottavuusohjelman perusteella on todennäköisesti pienempi kuin laitoksissa keskimäärin.

Valtion tuottavuusohjelma ja tutkimuskilpailun koveneminen edellyttävät MMM:n hallinnonalan talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen voimien kokoamista. Muuten tutkimus heikkenee, osajista kilpailu vaikeutuu ja tutkimuksen kyky palvella yhteiskuntaa vaurioituu.

Taloudellisen tutkimuksen ongelma niin Metlassa kuin RKTL:ssä on alan tutkijoiden pieni määrä. Tämän seurauksena tutkijoilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia normaaliin oman alan tutkijoiden väliseen kanssakäymiseen. Tämä hidastaa tutkimuksen edistymistä, alentaa laatua ja voi saada aikaan sen, että tutkimusta tehdään vanhentuneilla metodeilla ja nojaten vanhentuneisiin teoriakehikoihin. Haastetta kasvattaa se, että RKTL:ssä tutkijat ovat sijoittuneina laitoksen eri toimipisteisiin.

Muun yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ongelma kaikissa laitoksissa on alan tutkijoiden pieni määrä. Tämä hidastaa tutkimuksen edistymistä ja heikentää laatua.

MMM:n alaisuudessa toimivilla tutkimuslaitoksilla ei ole kullakin erikseen realistisia mahdollisuuksia ylläpitää saati rakentaa kansainvälisessä eturintamassa menestyviä ja uusiutuvia soveltavan

taloustieteen ja muiden yhteiskuntatieteiden huippututkimusyksiköitä. Riskinä on, että kilpailu samoista henkisistä resursseista pirstoo resurssit, mikä heikentää kaikkien tuloksia.

Jos uudistuksia ei tehdä, on varauduttava:

- Kriittinen massa pienenee kussakin laitoksessa ja toimipaikassa.
- Ei ole varaa siihen, mihin vielä vuonna 2007 on; joudutaan resurssien supistumisesta johtuvaan poisvalintaan.
- Jälkikasvusta huolehtiminen kohtaa kasvavia ongelmia.
- Nykysysteemi on haavoittuva. Yksi henkilö vastaa isosta kokonaisuudesta, jolloin henkilövaihdos voi johtaa vaikeuksiin.
- Laitokset eivät suoriudu välttämättömistä ja vain näiden laitosten toimesta tehtävästä tutkimuksesta ja tutkimukseen perustuvista asiantuntijatehtävistä.
- Hallinto ja muut asiakkaat eivät saa palvelua siinä määrin ja sen laatusena kuin tarvitsevat.

4. Uudistuksen tavoitteet

Uudistusten on oltava perusteltavissa asiakkaiden ja yhteiskunnan hyödyillä ja tutkimuksen edellytysten kehittymisellä verrattuna siihen, ettei tehtäisi uudistuksia. Yhteistyön tavoitteet:

- Syntyy osaamiskeskittymä, tutkimuksen pirstaleisuus vähenee.
- Kriittisen massan kasvattaminen ja oppimisen nopeuttaminen esimerkiksi vaativimpien tutkimusmenetelmien kohdalla (tutkimuslaitoksissa käytetään samantyyppisiä uusia menetelmiä korkealaatuisen soveltavaan taloustieteelliseen tutkimukseen).
- Tutkijankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen tehostaminen. Tutkimuslaitokset ovat riippuvaisia tehokkaasta ja laadukkaasta tutkijankoulutuksesta. Koulutusta tulee tehostaa esim. osana kansallisia taloustieteen tohtorikouluja, kuitenkin pitäen vahvan linkin monitieteelliseen luonnonvaratutkimukseen. Luonnonvarataloustieteen tohtorihjelman rakentamisessa ei ole toistaiseksi onnistuttu. Sille olisi kiperää tarvetta.
- Edellytykset tutkimusta tekevien innostuneeseen ilmapiiriin.
- Hallinnonalan tutkimuksen tulevaisuuden vision hahmotus helpottuu.
- Tutkimukseen osoitetun resurssin tehokas käyttö: voimavarojen yhdistämisestä synergian kautta tehostamishyötyjä hallinnonalalla ja suhteessa muuhun läheiseen tutkimukseen.
- Vastataan tuottavuusohjelman asettamiin haasteisiin.
- Parannetaan kykyä vastata asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin, lisätään uskottavuutta asiakkaisiin ja rahoittajiin päin.
- Lisätään asiakasvaikuttavuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta, edistetään tutkimuksen yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä.
- Luodaan yhteensopiva toimija julkisen tutkimusrahoittajan tilaajakonsortiolle.
- Kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen, tutkimusaineistojen hallinta helpottuu ja tutkijaa kohden laskettava hankintakustannus alenee.
- Tutkimuksen ja asiantuntijatehtävien varahenkilöjärjestelmän järjestäminen.

5. Tausta 1: Kansainvälinen kehitys

Tanskassa, Alankomaissa ja Ranskassa alan tutkimusta pyritään kehittämään tutkimuslaitosten ja yliopistojen välisellä yhteistyöllä. Norjassa sen sijaan ei ole nähty tarvetta merkittävälle uudistuksille. Ruotsissa yliopisto on huolehtinut pääosan myös politiikkatuesta.

Ruotsi

Ruotsin maatalousyliopisto (Sveriges lantbruksuniversitet, SLU) vastaa luonnonvarojen ja maatalouden tutkimuksesta, opetuksesta ja politiikkatuesta. SLU on maatalous-, elintarvike- ja kuluttajaministeriön (Ministry of Agriculture, Food and Consumer Affairs) alainen yliopisto. Yliopisto poikkeaa Ruotsin muusta korkeakoululaitoksesta siinä, että se on sektoriministeriön alainen. SLU:lla 27 toimipaikkaa, joista 11 koeasemia. MTT:ssä, Metlassa ja RKTL:ssa tehtävää talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta vastaavaa tutkimusta tehdään keskuspaikan Uppsalan lisäksi Alnarpissa ja Skarassa.

SLU:n kokonaisvastuuseen alan tutkimuksesta tuli poikkeus, kun maatalousministeriö vuonna 1999 perusti politiikkatuen tarpeisiin maatalousekonomian tutkimuslaitoksen Livsmedelekonomiska institutet (SLI, Swedish Institute for Food and Agricultural Economics). Lundissa toimiva SLI on pysynyt hyvin pienenä: vuonna 2006 siellä tehtiin 15 henkilötyövuotta. Se keskittyy politiikkatukeen, eikä yletä kansainväliset standardit täyttävään julkaisutoimintaan.

Norja

Taloustutkimusta tekevä sektoritutkimuslaitos (NILF) on erillään biologisesta tutkimuksesta, kuten Suomessa ennen vuotta 2001, jolloin MTT ja MTTL olivat erillään. NILF on erillään myös maatalousyliopistosta, joka on nykyisin nimeltään Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB).

NILF:n ja UMB:n välillä in yhteistyösopimus, joka ei kuitenkaan ole merkittävästi lisännyt yhteistyötä. Toteutunut yhteistyö: Muutamalla NILF:n tutkijalla on osaprofessuuri (20%) yliopiston laitoksella. Yhdellä yliopiston professorilla on osaprofessuuri (20%) NILF:ssä. Jatko-opiskelijoiden yhteisohjausta. Yliopisto kouluttaa merkittävän osan NILF:in tutkijoista, vaikka tämä yhteys on vähitellen vähentynyt. NILF:n johtokunnassa in yksi UMB:n esittämä henkilö.

Norjassa ei ole käynnissä prosessia, jossa valtion tutkimuslaitoksia ja yliopistoja yhdistettäisiin. Sen sijaan esimerkiksi luonnontieteellistä maataloustutkimuslaitoksia on yhdistetty ja yliopistoja keskenään. On päätetty, että UMB ja Eläinlääketieteellinen yliopisto yhdistyvät.

Tanska

Tanskan tutkimusjärjestelmässä on tapahtunut paljon 2000-luvulla. Vuoden 2007 alkuun mennessä kehitys on johtanut siihen, että valtion 13 tutkimuslaitosta on yhdistetty 12 yliopiston kanssa, ja näin syntyneet 12 uusimuotoista yliopistoa on yhdistetty kuudeksi yliopistoksi.

Maatalousekonominen tutkimuksen näkökulmasta uudistusaalto alkoi vuonna 2001, kun aiemmin muualla ollut valtion maatalousekonomian tutkimuslaitos siirtyi samalle kampukselle The Royal Veterinary and Agricultural University (KVL) yliopistokampuksen maatalousekonomian viereiseen rakennukseen. Vaikka yliopiston maatalousekonominen tutkimus ja valtion tutkimuslaitoksen tutkimus toimivat vierekkäisissä rakennuksissa, yhteistyö laitosten välillä ei mainittavasti lisääntynyt. Tätä ei auttanut edes se, että talojen väliin rakennettiin käytävä.

Vuoden 2004 alusta elintarvike- maatalous ja kalastusministeriön (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Ministry of Food, Agriculture and Fishery) alainen valtion tutkimuslaitos Danish Institute of Food Economics ja kolme yliopiston yksikköä (Section of Economics, Section of Learning and Interdisciplinary Methods ja Section of Bioethics and Risk Assessment) yhdistyivät hallinnollisesti. Syntyi Institute of Food and Resource Economics (FOI), josta tuli KVL:n erillislaitos.

Samassa koko yksikkö siirtyi tiedeministeriön (Ministry Science Technology and Innovation) alaisuuteen. Resursseista 2/3 tuli valtion tutkimuslaitoksen puolelta ja 1/3 yliopistolta. 10 kuukautta kestäneet valmistelun jälkeen toiminnot järjesteltiin uudelleen niin, että muodostettiin kuusi 20-25 asiantuntijan ryhmää, joilla kaikilla on oman alansa tutkimus-, opetus- ja politiikkavalmistelun

tehtävät. Ryhmät muuttivat fyysisesti yhteen. Edelleen laitos sijaitsee kahdessa rakennuksessa, mutta raja ei enää mene vanhan yliopiston ja valtion tutkimuslaitoksen välillä, vaan ryhmien välillä.

Tässä yhteydessä osa aiemmin vain opetusta ja tutkimusta tehneistä henkilöistä alkoi antaa myös hallinnon politiikkatukea. Ja osa vain tutkimusta ja politiikkatukea tehneistä alkoi myös opettaa. Pääosin henkilötasolla kuitenkin ollaan entisissä rooleissa. Neljännes henkilöistä työskentelee niin opetuksessa kuin politiikkatuessa. FOI on noin 100 asiantuntijan yksikkö, ja sen tehtävät jakautuvat: tutkimus ja tutkimustiedon välittäminen (ml. esitelmät) 45-50 %, opetus 18-20 %, politiikkatuki 18-20 % ja maatalouden kannattavuuskirjanpito FADN 15 %.

Henkilöstölle yhdistyminen on ollut raskasta. Yliopistoväki kokee uuden kulttuurin liiallisena hallinnointina; vastaavasti tutkimuslaitosväki kokee yliopistokulttuurin elementit vieraina. Mutta moni tutkimuslaitostaustainen kokee myönteisenä mahdollisuuden opettaa. Kokemukset osoittavat myös, että kun tutkimus siirtyy hallinnonalalta toiselle, yhdistyminen edellyttää yhdistymissopimusta, jossa sovitaan resurssien jakautumisen periaatteista politiikkatukeen, opetukseen ja tutkimukseen sekä toimintatavoista. Tanskassa yhdistymissopimuksen noudattamiseksi on nähty paljon vaivaa.

Vuoden 2007 alussa KVL siirtyi Kööpenhaminan yliopiston tiedekunnaksi ja vaihtoi samalla nimeä (Faculty of Life Sciences, University of Copenhagen). Samalla siirtyi FOI. Kokemuksia uudesta ei vielä ole kertynyt, mutta dramaattista lisää uudistus ei todennäköisesti tuo.

FOI tekee tulossopimuksen kahden ministeriön kanssa: elintarvikeministeriön ja uuden kuluttajaministeriön (Ministry of Family and Consumer Affairs). FOI:n politiikkatuki on järjestetty seuraavasti: FOI:ssa on asiakaspäällikkö, jonka kautta kaikki politiikkatuki sovitaan. Kun on ensi sovittu ja varattu resurssit, asiantuntijat ja virkamiehet keskustelevat suoraan ohi asiakaspäällikön. Ministeriöiden päässä on tulosohjaaja, mutta asiakaspäällikköön voivat olla yhteydessä myös muut virkamiehet. Tulosohjaajien kanssa valmistellaan kuitenkin vuosittainen tulossopimus. Ja sen toteutumista seurataan. Politiikkatuesta sovitaan tietty varattu tuntimäärä. Osa tunneista sovitaan jo vuosisuunnitelmasta. Osa jää myöhemmin sovittavaksi. Jos tuntikiintiö täyttyy, ministeriöt ja FOI sopivat, miten edetään.

FOI seuraa politiikkatukeen kirjautuneita tunteja tarkasti. Ministeriölle raportointi tehdään puolivuosi- ja kokovuosisraportoinnin muodossa.

Tanskassa biologinen maataloustutkimus ei ole yhdessä taloustutkimuksen kanssa. Valtion tutkimuslaitos Danish Institute of Agricultural Sciences (DIAS) on ollut elintarvikeministeriön alainen laitos. DIAS perustettiin vuonna 1997, jolloin yhdistyivät Danish Institute of Animal Science ja Danish Institute of Plant and Soil Science. Vuoden 2007 alusta DIAS tuli osaksi Århusin yliopistoa (University of Århus). Siihen kuuluu myös National Environmental Research Institute. DIAS:ille tuli tiedekuntaa vastaava asema yliopistossa. Samalla sen nimi muuttui: Faculty of Agricultural Sciences. DIAS:n organisatorinen asema ei kuitenkaan ole vielä selkiintynyt.

Keskustelussa maatalouden biologisen tutkimuksen järjestämisestä on esiintynyt eri vaihtoehtoja. Ns. Börsting-komitea ehdotti perustettavaksi vahvan elintarviketieteiden yliopiston, jonka perusta olisi luotu KVL:n, DIAS:in ja muutamien muiden tutkimuslaitosten (ei kuitenkaan FOI:n) fuusiona. Toisin on kuitenkin käynyt. Maa- ja elintarviketalouden tutkimus on jakautunut kolmeen yliopistoon, sillä vuoden 2007 alussa Tanskan elintarvike- ja eläinlääkintätutkimuslaitos (Danish Institute for Food and Veterinary Research) jakautui kahdeksi laitokseksi (National Food Institute ja National Veterinary Institute), jotka liittyivät osaksi Teknillistä yliopistoa (Technical University of Denmark, DTU).

Tutkimusjärjestelmän muutoksen keskellä Tanska on kasvattamassa tutkimuksen rahoitusta. Tämä koskee myös FOI:n edustamaa tutkimusalaa. Samanaikaisesti yliopistolakia ollaan uudistamassa suuntaan, jossa rahoituksen hankinta ja käyttö vapautuu nykyisestä.

Muut maat

Tanska on käyttänyt tutkimusjärjestelmänsä uudistamisessa mallina Alankomaiden esimerkkiä, jossa luonnonvara-alan soveltava tutkimuslaitosverkko on yhdistynyt maatalousyliopiston kanssa. Maa- ja elintarviketalouden sektoritutkimus alkoi integroitua Wageningenin maatalousyliopiston kanssa vuonna 1996. Uudistusta vauhditti se, että maatalousyliopistoa uhkasi opiskelijamäärien pienentyessä (750 uutta opiskelijaa vuonna 1996, 400 vuonna 2002, mutta 500 vuonna 2005) pirstominen ja liittäminen osina muihin yliopistoihin. Maatalousekonomian tutkimuslaitos (Landbouw-Economisch Instituut, LEI) liittyi osaksi Wageningen University and Research Centre (WUR) – organisaatiota vuonna 2001. WUR jakautuu viiteen tieteelliseen ryhmään, joista yksi on yhteiskuntatieteiden ryhmä (Social Sciences Group). Tämä koostuu Haagissa toimivasta LEI:sta ja Wageningenissa toimivasta yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksesta (Department of Social Sciences). LEI ja yhteiskuntatieteiden laitos jatkavat erillisinä ja melko itsenäisesti toimivina yksikköinä. Kyseessä on hallinnollinen sulauttaminen, joka ei ole vaikuttanut merkittävässä määrin päivittäiseen elämään. Henkilöstöä ei ole siirtynyt tutkimuslaitoksen ja yliopiston välillä. LEI:n toiminnassa keskeisellä sijalla ovat politiikkatuki sekä maatalouden FADN- kannattavuuskirjanpito ja tilastotuotanto. Pääasiakkaana on maa-, luonnonvara- ja elintarvikeministeriö (Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality). Yliopiston työssä painottuvat opetus ja tutkimus.

Ranskassa on yhdistetty fyysisesti valtion tutkimuslaitoksen INRAn ja yliopistojen taloustieteen ryhmiä. Esimerkiksi Toulousessa INRAn ympäristö- ja luonnonvarataloustieteen tutkimus sijaitsee samoissa tiloissa yliopiston taloustieteen laitoksen kanssa, vaikka on organisatorisesti osa INRAaa. Yksikkö tuottaa tieteellisesti korkeatasoista tutkimusta.

6. Tausta 2: Kansallinen kehitys

Huttusen raportti, valtioneuvoston periaatepäätös ja Neuvon työryhmä

Tutkimuksen kehittämistä on käsitelty viime aikoina monista näkökulmista useissa eri työryhmissä. Sektoritutkimuksen kehittämistä pohtineen ns. Neuvon ryhmän mietintö julkistettiin 16.1.2007. Sen taustalla on valtioneuvoston 7.4.2005 tekemä periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä, jonka taustalla oli mm. Huttusen raportti syksyltä 2004.

Professori Yrjö Neuvon johtaman ”Sektoritutkimustyöryhmän mietinnön” tärkein periaatteellinen ehdotus on sektoritutkimuksen ohjaamisen organisointi valtioneuvoston tasolle, lähtökohtana hallitusohjelma. Valtioneuvosto antaisi hallituskauden alussa sektoritutkimuspäätöksen, jolla mm. asetettaisiin tilaajakonsortiot, määritettäisiin niiden tehtävät ja suunniteltaisiin konsortioiden resursointia. Hallitusohjelmaan kirjataan sektoritutkimuksen kehittämislinjaukset, jotka sisältävät kuvauksen sektoritutkimuksen yleisistä tavoitteista, resurssien kehittämisestä ja suuntaamisesta, sekä antaa lähtökohdat sektoritutkimuksen organisoinnin kehittämiselle.

Sektoritutkimus esitetään järjestettävän ns. tilaaja-tuottajamallin mukaisesti. Tällä uskotaan tehostettavan sektoritutkimuksen keskinäistä, sektoritutkimuksen ja yliopistojen sekä tutkimustulosten hyödyntäjien yhteistyötä ja työnjakoa. Tilaaja-tuottajamallin uskotaan ratkaisevan valtioneuvoston periaatepäätöksen kirjaamat epäkohdat. Tilaajakonsortiot laativat aihepiirinsä tutkimusagendan, jota toteutetaan tutkimusohjelmilla. Konsortiot ohjaavat ja linjaavat tutkimusohjelmien kilpailutusta.

Konsortioiden suunnittelun ja arvioinnin kohteena olevat määrärahat ovat ministeriöiden budjettimomenteilla. Vaikka tilaajakonsortioilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, tarkoitus on, että niillä on aidosti päätöksentekoa ohjaava asema. Ministeriöillä on edelleen hallinnonalansa laitosten tulosohjaustehtävä.

Ehdotuksen mukaan konsortioiden ohjaamat määrärahat kootaan pääosin sektoritutkimuslaitosten tutkimusrahoituksesta ja ministeriöiden sitomattomista tutkimusvaroista.

Neuvon ryhmä patistaa professori Jussi Huttusen 3.9.2004 tekemien ehdotusten toteuttamiseen. Raportin ”Valtion sektoritutkimusjärjestelmän rakenteellinen ja toiminnallinen kehittäminen” keskeisimmät havainnot olivat:

- Sektoritutkimuksen hyödyntämisessä puutteita
- Ministeriöiden edellytykset hoitaa sektoritutkimustehtävää vaihtelevat
- Rahoituksen pirstaleisuus ja epätasainen jakautuminen hallinnonaloille ongelma
- Tutkimuksessa päällekkäisyyttä ja katvealueita

Huttunen korosti, että sektoritutkimus on yhteiskunnan kehittämisen keskeinen väline. Hän on myös sitä mieltä, että sektoritutkimuksen merkitys poliittisessa päätöksenteossa ja yhteiskunnan eri lohkojen kehittämisessä kasvaa. Poliittikkatoimenpiteiden taloudellisuuden ja vaikuttavuuden tutkimuksen lisääminen ja jo olemassa olevien voimavarojen oikea kohdentaminen on yksi sektoritutkimuksen tärkeimpiä kehittämistarpeita. Kaikilla hallinnonaloilla tulisi olla käytössään riittävästi osaamista poliittisten toimenpiteiden suunnittelua ja arviointia varten.

Sektoritutkimuksen suurin ongelma ja kehittämishaaste on selvitysmies Huttusen mukaan järjestelmän koordinaatio, sillä yhteiskunnan muutokset eivät riittävästi heijastu järjestelmän rakenteisiin ja voimavaroihin. Sektoritutkimuksen nykyiset voimavarat ja niiden jakautuminen eivät Huttusen mielestä vastaa yhteiskunnan tarpeita. On päällekkäistä kilpailevaa tutkimusta ja toisaalta taas on yhteiskunnan kannalta tärkeitä alueita, joiden resurssit ovat riittämättömät.

Huttusen mukaan MMM:n hallinnonalan tutkimus on laajaa ja monialaista, hyvin resursoitua. Ministeriön rahoittama tutkimus muodostaa merkittävän osan koko toimialan tutkimuksesta. Tutkimusvarojen suuntaamiseen sektorin elinkeinojen kilpailukyvyn ja koko yhteiskunnan kannalta relevanttiin t&k-toimintaan on Huttusen mukaan kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Huttunen näki ministeriön tulosohjauksen ja laitosten johtokuntien työn yhteensovittamisessa ongelmia, samoin ministeriön sisäisen koordinaation parantamisessa.

MMM:n ja OPM:n työryhmä

Maa- ja metsätalousministeriön ja opetusministeriön tutkimusasematyöryhmän raportti ”Tutkimus- ja koeasemaverkoston kehittäminen” julkistettiin 10.7.2006. Työryhmän mielestä yhteistyötä tulee lisätä ja tutkimusyksiköitä yhdistää, jolloin niiden koko ja tutkijoiden ns. kriittinen massa kasvaa. Työryhmä esitti mm.:

- Sektoritutkimuslaitosten tulee laatia tavoitteelliset yliopistoyhteistyön kehittämistä koskevat suunnitelmat.
- Luonnonvarojen taloustieteellistä tutkimusta kehitetään Metlan, MTT:n, RKTL:n ja HY:n yhteistyönä. Tavoitteena tulee olla toimintojen sijoittaminen fyysisesti yhteen; Viikin kampus on tähän sopiva sijoituspaikka.
- MTT:n ja Metlan teknologiatutkimuksen yhteistyön tiivistäminen HY:n maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan teknologiatutkimuksen ja mahdollisesti alan muiden tutkimusorganisaatioiden, lähinnä tekniikan alan yliopistoyksikköjen kanssa.
- Esimerkkinä yhteistyöstä työryhmä esitti mm. luonnonvarojen taloustieteellisen tutkimuksen kehittämistä Metlan, MTT:n, RKTL:n ja Helsingin yliopiston (HY) kesken siten, että toiminnot sijoittuisivat fyysisesti yhteen Viikin kampukselle. Työryhmä esitti myös Metlan ja MTT:n teknologiatutkimuksen yhteistyön tiivistämistä HY:n ja tekniikan alan yliopistoyksikköjen kanssa.

Valtiontalouden tuottavuusohjelma

Valtiontalouden tuottavuusohjelma supistaa vuosina 2007-2011 erityisen voimakkaasti MMM:n hallinnonalan tutkimuslaitosten rahoitusta. Tämä edellyttää laitoksilta

- Toiminnan kohdentamista
- Rahoituspohjan laajentamista
- Toiminnan tehostamista, ml. toimitilaratkaisuja
- Yhteistyökuvioiden uudelleenmiettimistä
- Viranomaistoimintojen tarkoituksenmukaisuuden ja kustannustehokkuuden arviointia

Metsäklusteri

Valtio on varannut yhteensä 130 milj. euroa viidelle osaamiskeskittymälle, joiden tutkimusrahoitus jakautuu valtion ja yritysten kesken. Suomalaista metsäsektorin tutkimusrahoitusta ohjaava Metsäklusteri Oy on hahmottumassa niistä ensimmäisenä. Vuoden 2007 aikana käynnistyvässä hankkeessa on tässä vaiheessa mukana 17 yritystä, tutkimuslaitosta ja yliopistoa. Metsäklusteri keskittyy esikilpailulliseen tutkimukseen. Hankkeittain sovitaan aineettomista poikkeuksista, ja kukin yritys voi jatkaa tuotteen kanssa.

Perusteilla olevaan metsäklusterin strategisen huippuosaamisen keskittymään ovat liittymässä keskeiset metsä-, ja puu-, ja paperialan tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot sekä alan teollisuus. Keskittymän ensisijaisena tarkoituksena on edistää metsäklusterin uudistumista ja kilpailukykyä. Se muodostuu koordinaatiosta vastaavasta Metsäklusteri Oy:stä ja keskittymään liittyvien osapuolten muodostamasta virtuaalisesta tutkimusverkostosta. Metla liittyy keskittymään. Osaamiskeskittymä tulee olemaan uudenlainen yhteistyöfoorumi, joka edellyttää aktiivista verkottumista.

Osaamiskeskittymän kaltaiset strategisen huippuosaamisen keskittymät ovat kanavia, jota kautta t&k-toimintaa ja siihen liittyvää rahoitusta tullaan tulevaisuudessa yhä enemmän kanavoimaan.

Sailaksen työryhmä

”Maatalouspolitiikan vaihtoehdot” -työryhmän raportti julkaistiin 11.1.2007. Valtiosihteeri Raimo Sailaksen johtaman ryhmän mukaan tutkimuksen, tuotekehityksen, neuvonnan ja opetuksen yhteistyötä tulee parantaa. On perustettava tutkimuksen substanssin (biotieteet, teknologia, talous) perusteella sektoritutkimuslaitosten ja yliopistojen maatalous- ja elintarvikealan monitieteisiä keskittymiä

Ryhmän mukaan tulee panostaa kansantajuihin tiedeviestintään ja liitetään rahoitusinstrumentteihin tieteen popularisointia ja viestintää koskeva lisävaatimus (esim. biotekniset tieteet ja geenimuokkaus). Ryhmä kehottaa kohdistamaan taloudellisia kannustimia osaamisen ja teknologian siirtoon yritysten, neuvonnan ja tutkimuksen välillä (tuetaan tutkijoiden sijoittumista yrityksiin ja yritysten tuotekehittelyyn liittyvien tehtävien ulkoistamista tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin).

Selvitysmies Jarmo Ratia

Pääjohtaja Jarmo Ratia ehdottaa raportissaan ”Selvitys maa- ja metsätalousministeriön toiminnan ja tehtävien järjestämisestä” (tammikuu 2007), että hallinnonalan tutkimusstrategiaa tulisi seurata ministeriön johtoryhmässä. Ratian mukaan tulosjohtamisen periaatteet ja vastuut hämärtyvät, jos ministeriön virkamiehet pyrkivät luomaan suoria käskytylinjoja viraston virkamiehiin yksittäisten asioiden hoidossa. Kansliapäällikön tulee johtaa tutkimuslaitoksista ainakin MTT:n, jonka tutkimus sivuaa usean osaston toimialaa, tulosohjausta.

7. Ehdotukset

Ehdotukset jakautuvat kahteen osaan: yhteistyön tiivistämiseen ja muihin ehdotuksiin.

7.1. Yhteistyön tiivistäminen

Ehdotus 1: MTT:n ja Metlan Helsingissä toimivat talous- ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen osallistuvat henkilöt siirtyvät Helsingin Viikkiin.

Ehdotuksen tausta

Vaikka kansainvälinen ja kansallinen kehitys ei sinänsä edellytä muutoksia tutkimuslaitosten hallinnolliseen asemaan tai sisäiseen organisointiin, MMM:n alan tutkimuksessa on mietittävä, miten reagoida toimintaympäristön muutoksiin ja estää laitoskentän rakenteellisia jäykkyyksiä. On tarpeen lisätä hallinnonalan laitosten keskinäistä yhteistyötä ja samalla koordinoida toimintaa nykyistä paremmin alan tutkimusta tekevän Helsingin yliopiston kanssa.

Vaihtoehto 1: Luonnollinen evoluutio

Mallissa tiivistetään yhteistyötä ja lisätään tutkimuksen koordinaatiota, mutta ei siirrytä fyysisesti yhteen eikä tehdä organisatorisia muutoksia. Malli tarkoittaa jo linjattujen kehittämistoimenpiteiden toteuttamista. Toimenpiteitä on ehdotettu MMM:n tutkimusstrategiassa, laitosten omissa strategioissa, HY:n linjauksissa, selvitysmies Jussi Huttusen raportissa, OPM:n ja MMM:n tutkimusasematyöryhmän raportissa, Neuvon ryhmän raportissa sekä Suomen Akatemian ja EU:n tutkimuspoliittisissa linjauksissa. Nimetään alan tutkimuksen yhteistyöryhmä, joka koordinoi tutkimusta ja kehittämishankkeita.

Vahvuudet ja mahdollisuudet MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle

- Ei muutostaloustalouksia.
- Jo käynnistettyjä kehittämishankkeita voidaan jatkaa keskeytymättä ja niitä voidaan täydentää käynnistämällä ehdotettuja – vielä käynnistämättömiä – kehittämishankkeita.

Heikkoudet ja uhat MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle

- Muutoksen nopeus ei riitä. Koetaanko riittävänä tutkimuspoliittisessa ilmapiirissä, jossa edellytetään voimakkaita kehittämistoimia?
- Sirpaleisuus säilyy, synergiaetuja jää saamatta.
- Ei synny isoja, houkuttelevia osaamiskeskittymiä.

Vaihtoehto 2: yhteinen toimitila

Tässä mallissa tiivistetään yhteistyötä ja lisätään tutkimuksen koordinaatiota kuten 1. vaihtoehdossakin, mutta tutkimuslaitosten osat kootaan toiminnalliselta pohjalta fyysisesti yhteen suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Nykyinen hallinnollinen rakenne kuitenkin säilyy. Tämä on malli, jossa Tanskan oli vuodesta 2001 alkaen vuoteen 2004, mutta sillä erotuksella että Suomessa ei oltaisi vierekkäisissä rakennuksissa kuten Tanskassa, vaan samassa rakennuksessa ja vieläpä samoissa kerroksissa.

Vahvuudet ja mahdollisuudet MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle:

- Syntyy iso osaamiskeskittymä, jossa iso kriittinen massa, osaamisen keskittäminen tuo synergiaetuja.
- Yhteistä tekemistä on helppo synnyttää toiminnalliselta pohjalta: eri alojen tutkijat tukeutuvat yhteisiin tiedeperusteisiin ja menetelmiin, mutta soveltavat osaamista omalla tutkimusalueella.
- Menetelmäosaamisen kehittäminen helpottuu.
- Yhteinen ideoiden prosessointi ja kirjoittaminen helpottuu.
- Kun leikataan, pienelle käy huonosti. Toiminta voidaan turvata, vaikka rahoitus vähenee. Toisaalta vahvemman yksikön on helpompi neuvotella rahoituksesta.
- Pystytään reagoimaan toimialan monitieteellisten ohjelmakokonaisuuksien vaatimuksiin nopeasti.
- Yhteys päätöksentekoon ja ministeriöiden ohjaukseen säilyy.
- Tilojen ja laitteiden yhteiskäyttö sekä tutkimuspalveluiden (koulutus, menetelmäpalvelut, aineistot, tietopalvelut, kirjasto, ohjelmistot) yhteinen tuotanto ja käyttö tuo tehokkuutta.
- Yhteys muuhun tutkimukseen ja sen palveluihin Viikin kampuksella.
- Vahva keskittymä, joka luo työntekijöille vahvan tekemisen ilmapiirin ja houkuttelee vierailijoita. Sen myötä toiminta kansainvälistyy. Keskittymä on houkutteleva kohde myös rekrytointimielessä.
- Yhteiset seminaarit ja muut tilaisuudet.
- Luontevaa perustaa yhteisvirkoja (varsinkin professuureja). Kierto organisaatioiden välillä esimerkiksi vuoden sopimuksilla tulee helpommaksi.
- Jatko-opiskelijoiden ohjaus tehostuu. Opiskelijoiden käyttöä apuvoimana projekteissa jousavoituu. Kun opinnäytteet tehdään tutkimuslaitosten tutkimusohjelmaan kuuluvista aiheista, tutkimuslaitos voi helposti antaa ohjausta.
- Varahenkilöjärjestelmän perustaminen helpottuu. Henkilöriski on suuri, kun isoja kokonaisuuksia on yhden henkilön harteilla.

Heikkoudet ja uhat MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle

- Synergiaetujen varmistaminen, kun ei olla samaa organisaatiota.
- Uudistuksesta jää helposti ajatus, että on vain välivaihe fuusioon.
- Löytyykö yhteinen päämäärä, joka palvelee kaikkia?
- Tutkimuksen yhteyttä laitosten välillä ei synny, vaan organisaatiot ja ryhmät linnoittautuvat kerroksiinsa.

Mallista on olemassa vaihtoehto, jossa MMM:n hallinnonalan laitokset – sen lisäksi että siirtyvät fyysisesti yhteen – fuusioituvat talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen osalta, mutta säilyvät eri organisaationa yliopiston kanssa. Tämä malli tuskin tuo merkittäviä etuja vaihtoehto 2:een nähden. Sen sijaan se toisi riskin, että yhteys omaan luonnontieteelliseen ja teknologiseen tutkimukseen häiriintyisi.

Vaihtoehto 3: hallinnollinen sulautuminen

Tämä olisi Tanskan malli, jossa yliopistot ja tutkimuslaitokset yhdistetään.

Vahvuudet ja mahdollisuudet MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle

- Vaihtoehto 2:n hyödyt; lisäksi:
- Syntyy suuria yksiköitä, joissa synergiaetuja saavutettavissa.
- Tutkijoiden liikkuvuus helpottuu.
- Opetus ja tutkimus tukevat toisiaan entistä paremmin.
- Tutkijanuramallien rakentaminen helpottuu.
- Syntyy kansainvälisesti houkutteleva tutkimuskeskittymä.

Heikkoudet ja uhat MMM:n luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle

- Yhteys oman sektorin biologiseen ja teknologiseen tutkimukseen kärsii.
- Muiden kustannuksella kärsii joko tutkimus, opetus, politiikkatuki tai tilastotoimi.
- Sektoriministeriön tarvitsema tuki kärsii.
- Johtaminen vaikeutuu: tulohajaus sektoriministeriöstä ja opetusministeriöstä, lisäksi tilaajakonsortioista.
- Tutkijoita revitään liikaa opetukseen.
- Löytyykö yhteinen päämäärä, joka palvelee kaikkia?

Eri hallintokulttuurien yhdistäminen vie aikaa ja on kallista. Jos tähän vaihtoehtoon päädytään, olisi oltava varma, että yhdistämisestä saatavat edut ylittävät kustannukset. Hallinnonalat ylittävä fuusio vaatisi tarkkaa suunnittelua ja tulevaan yhteiselämään ulottuvaa fuusiosopimusta.

Ehdotuksen sisältö

Ehdotan 2. vaihtoehtoa. Tämä tarkoittaa sitä, että MTT:n ja Metlan Helsingissä toimivat talous- ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen osallistuvat henkilöt siirtyvät Helsingin Viikkiin A-taloon. Siellä on ennestään Helsingin yliopiston Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan Taloustieteen laitos ja Metsäekonomian laitos (viereisessä B-talossa). Samalla kampuksella on RKTL. Samalla kampuksella on myös laaja luonnontieteellisen ja teknologisen tutkimuksen keskittymä, mukaan lukien Evira, ja näitä palvelevat toiminnot, kuten kirjasto ja muut tietopalvelut. Viikistä muodostuisi myös luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskittymä.

Tutkimuksen sijoittuminen vastaa Helsingin Arkadiankadulla vuodesta 2006 alkaen toiminutta Economicumia, jossa Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitos, Kauppakorkeakoulun ja Hankenin kansantaloustieteen yksiköt sekä Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) ovat sijoittautuneet samaan taloon. Samassa talossa toimii kansantaloustieteen yksiköt yhdistävä Helsinki Center of Economic Research (HECER), johon VATT ei kuitenkaan kuulu. Viikin ratkaisu poikkeaa edukseen Economicumin ratkaisusta sikäli, että Viikissä laitoksilla olisi runsaasti yhteisiä tiloja ja mm. yhteinen kahvila ja ruokala.

Mallin hyötyjen realisoituminen edellyttää lisääntyvää yhteistyötä. MTT:n ja Metlan esitetyn muuton jälkeen Viikin kampuksella tulee olemaan paljon luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Pääosa synergiahyödyistä saadaan tutkimusryhmien välisellä projektipohjaisella ja osaamisen kehittämiseen tähtäävällä yhteistyöllä.

Tutkimusryhmät tekevät luontaista yhteistyötä, ja sitä edesautetaan samassa tilassa ja samalla kampuksella toimimisella. Yhteistyön on oltava keskeisellä sijalla myös yksiköiden, ryhmien ja henkilöiden tulohajauksessa. Tarvitaan yhteinen seminaarikäytäntö. Tarvitaan myös neuvottelukunta, johon kuuluvat substanssilaitosten esimiehet/johtajat ja heidän lisäkseen Metlan, MTT:n ja RKTL:n tutkimusjohtajat. Neuvottelukunta kokoontuu vuosisuunnittelu- ja seurantarytmin mukaisesti 3-4 kertaa vuodessa. On huolehdittava yhteyksistä myös Eviraan, SYKE:een ja muihin tutkimusorganisaatioihin.

Samalla kun kansallista yhteistyötä kehitetään, on huolehdittava kansainvälisestä yhteistyöstä. Tämä edellyttää, että MMM:n laitokset laativat ja toteuttavat kansainvälistymisohjelmiaan ja lisäävät aktiivisesti kansainvälistä yhteistyötä. Tutkijaliikkuvuuden lisääminen on keskeinen kehittämiskohde.

Pidemmillä aikavälillä voidaan harkita myös organisatorista yhdistymistä. Tämä edellyttää laitosfuusioita - ei vain yksittäisten tutkimusalojen yhdistymistä. Organisatoriset ja varsinkin hallinnon-

rajat ylittävät yhdistymiset vaativat huolellisen valmistelun. Perustamisasiakirja (liittymissopimus) on tärkeää valmistella huolellisesti. Tällä taataan resurssien haluttu jakautuminen tutkimuksen, opetuksen ja asiantuntijatehtävien kesken. Liittymissopimuksessa sovitaan myös periaatteista: esim. kuka nimittää henkilöstön (Tanskassa edelleen laitoksen johtaja ja laitoksen omat elimet, ei yliopisto), kuka tulosoittaa (Tanskassa politiikkatuen ohjaus on edelleen elintarvikeministeriössä).

Hyödyt

Vaihtoehto tuottaa edellä esitetyt 2. vaihtoehdon vahvuudet ja mahdollisuudet. Lisäksi on korostettava muutamaa seikkaa:

- o Maa- ja elintarviketalouden, metsätalouden sekä riista- ja kalatalouden taloustutkimuksessa käytetään samankaltaisia malleja. Lisäksi monet politiikkatason kysymykset liittyen esimerkiksi taloudellisten ohjauskeinojen, kuten verojen ja päästökiintiöiden, käyttöön ovat samankaltaisia. Tutkimusmenetelmät kehittyvät, ja vaatimustaso kasvaa nopeasti. Menetelmäosaamisen kehittäminen edellyttää liikkuvuutta ryhmien kesken sekä yhteisseminaareja, jotka helpottuvat kun ollaan samoissa tiloissa. Uudet menetelmät leviäisivät nopeasti. Tiiviimpi yhteistyö nopeuttaisi vaativien menetelmien omaksumista ja ylipäättään mahdollista nopean uudistumisen menetelmäosaamisen kohdalla. HY:llä, Metlalla ja MTT:llä on ollut yhteisseminaaritoimintaa. Seminaareja on pidetty pääosin Viikissä. Välimatkojen on tulkittu estävän osallistumista.
- o Ulkopuolisen rahan hakuun liittyy usein rahoittajan puolelta esitetty vaatimus jatkokoulutuksen sisällyttämisestä tutkimusprojektin tavoitteisiin. MTT:ssä, Metlassa ja RKTL:ssä taloustieteilijöiden yhteydet opetukseen ja yliopistoon eivät useinkaan riitä, jotta tutkimusprojekteissa tämä vaatimus voitaisiin täyttää.
- o Ratkaisua tarjoaa mahdollisuuden laitosten yhteiseen seminaaritoimintaan ulkomaisine vierailijoineen. Tässä - kuten tutkimuksessakin - Viikin keskittymän on luontevaa tehdä yhteistyötä Economicumin laitosten kanssa.

Haaste

Vaihtoehto tuottaa edellä esitetyt 2. vaihtoehdon heikkoudet ja uhat. Lisäksi on korostettava Metlan tarvetta säilyttää yhteys taloustutkimuksen ja luonnontieteellisen tutkimuksen välillä. MTT:n kohdalla muutto ei tähän yhteyteen vaikuta, sillä taloustutkimus on ollut erillään muusta MTT:stä tähänkin asti. Molempien laitosten tulee huolehtia, ettei taloudellinen tutkimus irtaannu tutkittavien kysymysten luonnontieteellisestä substanssista, joka alentaisi niin taloudellisen kuin biologisen tutkimuksen laatua. Uusiakin mahdollisuuksia on luvassa, sillä Viikissä sijaitsevat yliopiston laitokset sisältävät runsaasti tämän alan yhteistyömahdollisuuksia, joita toki jo nyt hyödynnetään.

Siirtymissuunnitelma

MTT:n ja Metlan talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta Helsingissä tekevät siirtyvät Viikin A-taloon. Siirtyminen koskee MTT:n Malminkartanossa sijaitsevia toimintoja (72 henkilöä) ja Metlan Helsingissä työskenteleviä talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekeviä tutkijoita (28 henkilöä; lisäksi yhteisprofessori HY:n kanssa, joka on jo ennestään sijoittuneena maa- ja metsätieteelliseen tiedekuntaan). Viikin A-talossa on jo ennestään HY:n Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan Taloustieteen laitos (52 henkilöä). Viereisessä Metsätieteiden talossa (B-talossa) on HY:n Metsäekonomian laitos (17 henkilöä). Viikissä on bioteknisen tutkimuksen keskittymä: yksi neljästä HY:n kampuksesta ja monia muita toimijoita. Samalla kampuksella sijaitsevat RKTL (6 henkilöä talous- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa) ja Evira, jolla on alan tutkimustarpeita ja yhteistyötä talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevien kanssa.

Yksityiskohtainen siirtymissuunnitelma esitetään liitteessä 2.

Ehdotuksen henkilöstövaikutukset

MTT:n ja Metlan talous- ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen Helsingissä osallistuva henkilöstö siirtyy Helsingin Viikkiin. Työntekijät pääsevät täydellisesti uusittuihin tiloihin. Työhuoneiden mitoituksessa noudatetaan Helsingin yliopiston mitoitusta, mikä tarkoittaa, että osalla MTT:n ja Metlan työntekijöistä työhuone pienenee. Samalla yhteistilojen toimivuutta parannetaan. MTT:n työntekijöiden työpaikkaruokailumahdollisuudet paranevat.

Ei muita henkilöstövaikutuksia.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset

MTT:n tutkijoiden siirtyminen Malminkartanosta Viikkiin nostaa vuosivuokran 206 000 eurosta 264 000 euroon eli 28 %. Vuokratilustannuksen nousu olisi todennäköisesti samaa luokkaa, vaikka muutto Viikkiin ei tehtäisi. Tämä siksi, että Malminkartanon toimistorakennus on joka tapauksessa peruskorjauksen tarpeessa. Luultavasti peruskorjauksen jälkeen kokonaisvuokra olisi lähellä Viikin kustannusta. Malminkartanossa kokoustiloista ei jouduta maksamaan erikseen. Viikin ratkaisussa erikseen vuokrattaviin kokoustiloihin jouduttaisiin turvautumaan säännöllisesti.

Metla on siirtämässä toimintaansa Helsingin Unioninkadun kiinteistöstä. Siksi Metlan kohdalla vuokratilustannusten vertailu ei ole tarkoituksenmukaista.

Muutosta syntyy erilliskustannuksia, kuten kalusteiden hankinta sekä muutto. Lisäksi toiminta häiriintyy muuton ajaksi, mikä nostaa toiminnan kustannuksia. Metlan ja MTT:n sekä MMM:n on keskenään sovittava, miten muutosta aiheutuvat kustannukset katetaan. VATT sai vastaavaan muuttoonsa erillisen määrärahan vuonna 2006.

Yksityiskohtaiset taloudelliset vaikutukset esitetään liitteessä 3.

7.2. Muut ehdotukset

***Ehdotus 2: Tutkimuksen suuntaamisessa on huolehdittava kolmen tutkimusalueen osaa-
misesta ja resursseista: ohjauskeinojen tutkimus koko yhteiskunnan näkökulmasta, elintar-
vikkeiden riskienhallinnan tutkimus sekä maaseutututkimus.***

Ehdotuksen sisältö

Tehtävänannossa pyydettiin paikantamaan tutkimuksen päällekkäisyyksiä ja alueita, joilla tällä hetkellä ei ole tarvittavaa tutkimuspanostusta. Tutkimusvolyymi on kaikkineen pieni ja jakautuneena laajalle alueelle. Siksi tutkimuksen päällekkäisyyksistä ei voi puhua. Laitokset ovat jo tuottavuusohjelmissaan tehneet valintoja, joissa tutkimuksen painopisteisiin tulee suhteellisia muutoksia.

Tutustuttuani hallinnonalalla tehtävään tutkimukseen, HY:n Taloustieteen laitoksen ja Metsä-ekonomian laitoksen tutkimukseen sekä muissa läheistä tutkimusta tekevien laitosten tutkimukseen, tutkimuspanostusta tarvitaan lisää seuraavilla aloilla:

Ohjauskeinojen tutkimus koko yhteiskunnan näkökulmasta

Metsä-, maatalous-, maaseutu- ja ympäristöpolitiikan ohjauskeinojen suunnittelua palveleva tutkimus, ml. politiikan yhteiskuntataloudellinen arviointi, kaipaa lisäpanostusta. Parhaimmillaan tutkimus luo elävän kosketuspinnan käytännön politiikan suuntaan, ja auttaa politiikan tekijöitä heidän kohdatessaan uudenlaisia haasteita. Toimialojen menestys tulee nähdä osana kansantalouden kokonaisuutta (ml. työllisyys, ulkomaankauppa ja aluekehitys), eikä sitä pitäisi nähdä vain yritystalouden tai metsäteollisuuden puuhuollon tai elintarviketeollisuuden raaka-ainehuollon näkökulmasta.

Ohjauskeinojen tutkimuksessa on yhä enemmän tarvetta luonnonvarojen käytön ohjauksen ja ympäristönsuojelutoimien taloudelliselle analyysille. Suomen metsäpolitiikkaa on toistaiseksi tutkittu lähinnä taloustieteen ja yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden antamassa viitekehyksessä. Varsinaista metsä- ja ympäristöpolitiikan prosessien ja esimerkiksi politiikan hyväksyttävyyden tutkimusta on Suomessa ollut tarpeeseen nähden vähän. Sama koskee maatalouspolitiikan hyväksyttävyyden tutkimusta.

Elintarvikkeiden riskienhallinnan tutkimus

Yhteiskunnan resurssien tehokkaan käytön kannalta olisi tarve tehostaa riskien hallintaa ja päästä biologisesta riskinarvioinnista taloustieteellisiä instrumentteja hyödyntävään riskienhallinnan tutkimukseen. Siksi on tarpeen lisätä ja vakiinnuttaa elintarvikkeiden turvallisuutta sekä eläin- ja kasvitautiriskien hallintaa ja suojapolitiikkatoimenpiteitä koskeva tutkimus. Nykyisin tutkimus on niukasti projektipohjalla rahoitettu. Riskienhallinnan tutkimus liittyy läheisesti Eviran valvonta-tehtäviin, mutta laitoksessa ei ole taloustieteellistä tutkimusta.

Maaseutututkimus

Yleisesti ottaen suomalaisessa maaseutututkimuksen kentässä alue- ja maantiede ovat parhaiten edustettuna. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän osarahoittamien määräaikaisten professuurien turvin tehdään tällä hetkellä sosiaalitieteellistä tutkimusta useassa yliopistossa. HY:ssä maaseutututkimusta (talous- ja yhteiskuntatieteilijät) tehdään eniten Valtiotieteellisen tiedekunnan eri laitoksilla ja Social- och kommunalhögskolanissa.

MMM:n tutkimuslaitoksissa ja HY:n maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa on vain vähän maataloudesta irrallaan olevaa maaseutututkimusta. Eniten maaseutututkimusta on tällä hetkellä MTT:ssä. Yhteenlaskettuna eniten tutkimusta on maaseutuyritysten liiketaloustieteessä. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toiminta on ensi sijassa yliopiston kolmatta tehtävää tukevaa maaseudun kehittämistä, jonka ohessa on alan koulutusta (esim. Rural Studies - ohjelma) ja sosiaali- ja aluetieteellistä sekä yrittäjäyystutkimusta (Seinäjoki).

MTT:ssä on maaseutututkimusta tekevä ryhmä. RKTL on vahvistamassa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta Joensuun yksikössään. Metlassa maaseutututkimusta ollaan aloittelemassa. Evirassa ja GL:ssä ei ole maaseutututkimusta. MTT:n ja Metlan talous- ja yhteiskuntatieteilijöiden siirtyminen Viikkiin parantaisi heiveröisen talous- ja yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen vahvistumisen edellytyksiä.

Näkemykseni mukaan tutkimusala tarvitaan ja sitä tulee vahvistaa. Tutkimus tuo tarpeellisen maaseutunäkökulman – ja samalla vahvistaa yhteiskunnallista näkökulmaa - alan tutkimukseen, ja se on tartuntapinta muuhun maaseutututkimuksen yhteisöön. Maaseutututkimus on keskeinen politiikkatuen antaja. Rajaisin MMM:n hallinnonalalla tehtävän maaseutututkimuksen maaseudun resursseihin perustuvaan yritystoimintaan sekä maatalous- ja maaseutupolitiikkaan ja maaseudun elinkeinopolitiikkaan ja näiden keskinäisiin suhteisiin. Maaseutupolitiikan ainoan, MTT:ssä sijaitsevan professuurin jatko tulee varmistaa.

Samalla kun maaseutututkimusta vahvistetaan, on huolehdittava sen tasosta. Kansainvälistyminen on paras tapa kehittää tutkimuksen tasoa.

Rajanveto ympäristöntutkimuksen ja maaseutututkimuksen välillä ei ole aina selvä: MTT:ssä ja Metlassa on osaamista maaseutumaiseman tutkimisessa, mikä sopii hyvin sen kanssa että laitoksissa on runsaasti arvottamisa osaamista. Osaaminen on tärkeää säilyttää.

Ehdotus 3: Poliitikkatuen kehittäminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

- **Tutkimukselta kaivataan nykyistä ennakoivampaa otetta toimintaympäristön muutoksesta ja kysymyksistä, joihin hallinnon tulee lähivuosina varautua.**
- **MMM:n alaisiin tutkimuslaitoksiin perustetaan asiakaspäällikön (oman toimen ohella) tehtäviä suuria yksittäisiä asiakkaita varten. Kiireisintä on nimetä poliitikkatuen asiakaspäällikkö, jonka kautta MMM:n poliitikkatuki kanavoituu.**
- **Poliitikkatuki budjetoidaan ja budjetin toteutumista seurataan.**
- **Tutkimuslaitosten ylin johto MMM:n johtoryhmään. MMM:n johtoryhmyössä säännöllinen tutkimuksen tulevaisuuskatsaus.**
- **Lisää kuulemistyypistä asiantuntijoiden käyttöä ministeriön sisäisessä valmistelussa.**
- **Tutkimuksen vaikuttavuuden parantamiseksi tutkimuslaitosten tulee yhdessä tuottaa tutkimustuloksiin perustuvia synteesejä laajoista ohjausjärjestelmiin, toimialojen kehittymiseen ja esimerkiksi energiahuoltoon liittyvistä kysymyksistä.**
- **Tutkimuslaitosten tulee olla aloitteellisia julkisessa keskustelussa edustamiensa toimialojen tulevaisuuden vaihtoehtoista.**

Perusteet

MMM:n alaiset tutkimuslaitokset antavat merkittävän laajaa poliitikkatukea MMM:lle ja muulle hallinnolle. Poliitikkatuki toimii kohtalaisen hyvin. Poliitikavalmistelun tuki kehittyisi, jos tehtäviä voisi ennakoita jo nykyistä varhaisemmassa valmisteluvaiheessa. Olisi hyvä, jos tutkimusorganisaatiolla olisi enemmän ajankohtaista tietoa poliitikavalmistelusta ja sen mahdollisesti tarvitsemasta avusta. Toisaalta tutkimuksen tieto tulevaisuudesta olisi tarpeen hallinnon toiminnassa. Kaksisuuntaista tiedonvaihtoa edistäisi selvitysmies Ratian ehdotus siitä, että MMM:n alaisten virastojen päälliköt kutsuttaisiin mukaan ministeriön johtoryhmään. Tätä tukisi hyvin, se, että ministeriön johtoryhmän työtä viedään strategisempaan suuntaan. Silloin tutkimuksen merkitys siinä edelleen korostuisi.

Poliitikavalmistelun tuen kehittämisessä haasteena on ollut ja on jatkossa tutkimustarpeiden ennakoiminen hyvissä ajoin ja siten pikaselvitysten tarpeen vähentäminen. Poliitikavalmistelu kansainvälistyy ja osaamisen vaatimustaso kasvaa. Suomi on edelläkävijä monissa ympäristöön, eläinten hyvinvointiin, eläin- ja kasvitautiriskeihin ja ruokaturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Hyvää asemaa on voitava hyödyntää EU:ssa ja sen ulkopuolellakin.

On tarpeen, että tutkimus ja hallinnon virkamiehet keskustelevat tutkimustarpeiden identifioimiseksi ja uusimman tutkimustiedon nopean hyödyntämisen varmistamiseksi. Asiantuntijoiden kuuleminen on tärkeä osa hallinnon saamaa palvelua. Asiantuntijoiden käyttöä ministeriön sisäisessä valmistelussa on tarpeen lisätä (kuulemistyyppejä ja vuorovaikutteisia palavereja). Tutkimukselta kaivataan nykyistä ennakoivampaa otetta (ei esimerkiksi jo päätettyjen poliitikkauudistusten vaikutusten arviointia).

Poliitikkatuen asiakaspäällikkö, jonka kautta MMM:n poliitikkatuki kanavoituu, helpottaisi niin tutkijoiden kuin virkamiesten työtä ja parantaisi palvelun laatua. Samalla poliitikkatuki on tarpeen budjetoida ja budjetin toteutumista seurata. Vuosisuunnittelussa poliitikkatuen tilillä tulee olla väljyyttä niin, että yllättävätkin tietotarpeet voidaan hoitaa. Tarpeen mukaan vuoden varrella

suunnitelmia täsmennetään. Yli tilin menevät tarpeet hoidetaan joko lisäresurssilla tai vaihtoehtoisesti priorisoimalla.

Politiikkatuen asiakaspäällikölle annetaan vuosisuunnittelussa budjetti, jonka käyttöä hän seuraa. Budjetin koosta sovitaan MMM:n kanssa tulossopimuksessa. Yksittäiset virkamiehet eivät voi "tehdä tilauksia" ohi asiakaspäällikön. MMM:n tulosojaaja koordinoi MMM:n tarpeet politiikkatuella. Politiikkatuen tehtävät tulee aina rakentaa projektiksi. Tällöin hankkeelle suunnitellaan tavoitteet, työajankäyttö ja budjetti. Toteutumista seurataan työnkäytön seurannalla. Uutta on vain työajanseurannan tarkempi kattavuus myös politiikkatuessa. Tällä hetkellä se on jo varsin kattava hankkeissa, jossa ulkopuolisen rahoituksen käyttö edellyttää tarkkaa kustannusseurantaa. Politiikkatuen asiakaspäällikkö osallistuu tarpeen mukaan MMM:n ja tutkimuslaitoksen välisiin tulosojauskokouksiin.

Maatalous- ja ympäristöpolitiikan valmistelun rinnalla on yhä enemmän tarpeita maaseutupolitiikan valmistelussa. MMM:n ja tutkimuslaitosten väliseen politiikkatuen koordinaatioon on otettava myös Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, joka on valtioneuvoston alainen yhdeksän ministeriön ja usean muun yksityisen ja julkisen tahon poikkihallinnollinen elin ja jolla on huomattavia asiantuntija-aputarpeita.

Edellä olevat uudistukset on tärkeä varsinkin tilanteessa, jossa tutkimuksen budjettilähtöiset resurssit ovat vähenemässä, ja samalla on kuitenkin huolehdittava, että politiikkatuen ja tutkimuksen keskinäisessä suhteessa toinen ei kärsi liikaa toisen kustannuksella. Politiikkatuen aiempaa tarkempi kirjaaminen tukee sitäkin, että MMM:n tutkimuslaitoksissa asiantuntijatehtävät erotellaan aiempaa selvemmin tutkimuksesta. Tämä on oleellinen tieto, kun arvioidaan, millaisia resursseja tulee tilaajakonsortioiden käyttöön.

Ehdotus 4: MMM:n hallinnonalan tutkimuksen ja laajan politiikkatuen tarpeet tulee ottaa riittävästi huomioon (a) hallitusohjelman laadinnassa keväällä 2007, (b) sektoritutkimuspäätöksen laadinnassa keväällä 2007, (c) konsortioiden asemasta ja tehtävistä määräävän asetuksen laadinnassa keväällä 2007 ja (d) seuraavan valtion budjettikehyspäätöksen laadinnassa myös siltä osin kun se mahdollisesti tekee esityksiä koskien sektoritutkimuksen resurssien uudelleen allokointia. Luonnonvara- ja elintarvikeala ovat tulevaisuuden toimialoja, jotka tarvitsevat voimakasta t&k-panostusta. Toimialan ja hallinnonalan tarpeet kehittävässä tutkimuksessa on turvattava. Konsortioharkintaan vietävää rahoitusosuutta päätettäessä otetaan ensiksi huomioon tutkimus- ja asiantuntijavelvoitteet, joiden tekemisestä ei voi tinkiä. Konsortioiden toiminta olisi luontevaa käynnistää ministeriöiden sitomattomien tutkimusvarojen avulla. Maa- ja metsätalousministerin on oltava jäsen uudessa, keväällä 2007 nimettävässä tiede- ja teknologianeuvostossa.

Perusteet

MMM:n alan laitoksissa ylläpidetään ja kehitetään pysyvää ja laaja-alaista asiantuntemusta moninaisiin – tutkimukseen perustuviin - asiantuntijatehtäviin. Elintärkeän ja vain nykyisten laitosten tuottaman tutkimuksen ja asiantuntijatehtävien tuottamista ei saa vaarantaa. Samanaikaisesti laitokset tarttuvat uusiin tutkimushaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen ehkäisyyn, geenivarojen suojeluun, tuotannon ja kulutuksen kestävyys edistämiseen, elintarvikkeiden ja terveyden välisiin kysymyksiin, bio- ja geeniteknologiaan, bioenergiaan, vesien ja ilman suojeluun, kotieläinten hyvinvointiin sekä maaseudun elinvoimaisuuteen.

MMM:n hallinnonalan tutkimuksen resursointia vaivaavat samanaikaiset prosessit, jotka pyrkivät supistamaan rahoitusta tai tekevät sen hankinnasta aiempaa työläämmän: tuottavuusohjelma ja perinteisten ulkoisten rahoituslähteiden supistuminen (esim. MMM:n sitomattomat – 56% eli 4,2 milj. € 2005-2007) ovat jo riittävä haaste. Tilaaajakonsortion potin kokoaminen sopii tilanteeseen huonosti.

MMM:n hallinnonalan laitoksilla pitää olla varattuna varoja politiikkavalmisteluun ja muuhun asiantuntijatyöhön varsinkin, jos Neuvon työryhmän mukaisia aloitteita toteutetaan. On tarpeen, että laitokset jakavat budjettinsa tutkimukseen ja asiantuntijatehtäviin. Samalla on ratkaistava, millä resurssilla kallis perusinfrastruktuuri rahoitetaan.

Ehdotus 5: Metlalla, MTT:llä ja RKTL:llä on paljon yhteistä tilastotuotannossa ja kannattavuuskirjanpidossa. Prosessien synergiaedut on syytä selvittää.

Perusteet

Metlalla, MTT:llä ja RKTL:llä on paljon sellaisia tilastojen kokoamiseen ja analysointiin liittyviä tehtäviä, joista olisi löydettävissä synergiaetuja. Metla on mukana metsäosion kehittämisessä MTT:n kannattavuuskirjanpidossa. Kannattavuuskirjanpidon porotalousosuus täydentää hyvin RKTL:n tekemää porotalouden kehityksen seurantaa. Laitosten välillä – samoin kuin HY:n maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan kanssa - tehdään yhteistyötä aineistojen käytössä tutkimuksessa. Laitokset julkaisevat useita säännöllisiä markkinakatsauksia, katsauksia yritysten ja sektorin taloudesta sekä työvoimakatsauksia.

Ehdotus 6: Metlan, MTT:n ja RKTL:n on tarpeen edelleen vahvistaa tutkimusalojen integroitumista osana laitosten kokonaisstrategiaa.

Ehdotuksen sisältö

Metlan, MTT:n ja RKTL:n talous- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus toimii osana laitosten kokonaisstrategiaa, jonka toteuttamisessa hyödynnetään biologista, teknologista ja taloudellista osaamista. Laitosten on tarpeen edelleen vahvistaa tutkimusalojen integroitumista: talous- ja yhteiskuntatieteellinen näkökulma on relevantti kysymyksenasettelu luonnontieteelliselle ja teknologiselle tutkimukselle. Samoin luonnontieteellinen ja teknologinen ratkaisu kaipaa rinnalleen taloudellisen ja yhteiskunnallisen analyysin ja tulkinnan. Siksi Metlan, MTT:n ja RKTL:n toiminnassa on entistä enemmän pidettävä huolta, että niiden talous- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus toteuttaa laitosten, hallinnonalan ja yhteiskunnan tutkimuslinjauksia.

Liite 1. Kuvaus MMM:n hallinnonalan talous- ja yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta

Metla

Metsäntutkimuslaitoksen noin 350 tutkijasta 35-40 tutkijan tutkimusaiheet ovat painottuneet taloudellisiin ja muihin yhteiskuntatieteellisiin kysymyksiin. Näistä suurimmalla osalla on metsätieteellinen koulutus. Tutkintoja kansantalous- tai liiketaloustieteissä on noin kymmenellä tutkijalla. Metlan uudet tutkimuksen painopisteet ovat suuntautuneet taloudellis-yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Metsäntutkimuslaitoksen talous- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus edustaa yritys- ja kansantaloustieteellistä, sosiologista, politiikkatieteellistä, teknistaloudellista tutkimusta sekä markkinatutkimusta. Valtaosa tutkijoista on sijoittunut Metlan Vantaan toimintayksikön Helsingin toimipisteeseen.

Tutkimusaiheet uusiin hankkeisiin ovat perinteisesti nousseet yhteistyöstä sidosryhmien kanssa. Lisänä on viime vuosina tullut Metlan sisäinen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden arviointimenettely. Varsinaista yhteistä koordinaatiota tutkimussuunnan hankkeiden suunnittelussa ei ole käytetty. Koordinaatiota pyritään kehittämään mm. uusien tieteenalahankkeiden avulla. Yhteydet muihin taloudellista tutkimusta tekeviin laitoksiin Suomessa ovat tutkijoiden aloitteisiin perustuvaa.

Metlassa on pyritty viime vuosina lisäämään hankkeiden sijoittumista yhtenäistäviin ohjelmakokonaisuuksiin. Tällaisia ovat suunnitteilla olevat bioenergia-, ilmasto- ja hyvinvointiohjelmat. Talous- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus on yleensä edustettuna näissä ohjelmissa, omina hankkeinaan. Monimuotoisuuden turvaamisen yhteiskunnalliset vaikutukset on ohjelma, joka on myös teemallisesti yhteiskuntatieteellinen.

Perinteisiä tutkimuskohteita Metlan taloudellisen tutkimuksen piirissä ovat olleet puumarkkinoihin sekä metsäteollisuuden kansainvälisiin markkinoihin liittyvä tutkimus. Näihin liittyvä tutkimus on viime vuosina ainakin jossain määrin vähentynyt. Sen sijaan metsien ympäristöhyötyihin sekä metsä- ja ympäristöpolitiikkaan liittyvä tutkimus on jossain määrin lisääntynyt.

Metla tekee paljon yhteistyötä HY:n Metsäekonomian laitoksen kanssa. Laitoksilla on yhteinen vuonna 2005 perustettu 5-vuotinen yksityismetsätalouden yhteisprofessuuri.

Tutkimusstrategian pääkohdat vuoteen 2011: (1) Metsäsektorin globaalin ja kotimaisen toimintaympäristön kehitys, ml. raakapuumarkkinat ja bioenergiemarkkinat; (2) Metsätalouden kannattavuus; (3) Metsäpolitiikka ja yksityismetsänomistus; (4) Metsien yhteiskunnalliset ympäristöhyödyt: luonnon monimuotoisuus, virkistyskäyttö ja luontomatkailu, ilmasto

Talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevä henkilöstö*):

	2007	2011
Tutkijat	38	36
- Helsingissä	26**)	
- Joensuussa		9
- Rovaniemellä	3	
Toimistohenkilöstö	5	3
Yhteensä	43	39

*) Toisin kuin MTT:ssä ja RKTL:ssä, Metlan luvuista puuttuu tilastotuotantoa tekevä henkilöstö.

***) Lisäksi yhteisprofessori HY:n kanssa, sijoittuneena maa- ja metsätieteelliseen tiedekuntaan.

Helsingin toimipisteessä on kolme professoria; lisäksi yhteisprofessori HY:n kanssa. Muu tutkimushenkilöstö on pääosin erikoistutkijoita (5 hlöä), vanhempia tutkijoita (10) ja varttuneita tutkijoita (5). Tohtoreita on 12, lisensiaatteja 3 ja maistereita 12. Yleisimmät tutkinnot ovat MMT/MML/MMM ja KTT ja VTT/VTM. Tutkinnon yleisimmät pääaineet ovat metsätalouden liiketiede (5 hlöä), kansantaloustiede (4), kansantaloudellinen metsäekonomia (3), ympäristöekonomia (3), puumarkkinatiede (3), metsäekonomia (2) ja ympäristönsuojelu (2). Paras osaaminen seuraavilla tutkimusaloilla:

- metsäteollisuus ja tuotteet (5 hlöä)
- metsäpolitiikka (5)
- metsätalouden kannattavuus (5)
- monikäyttö (5)
- kansainvälinen metsätalous (3)
- maaseudun elinvoimaisuus (2).

Joensuun tutkimuskeskuksessa on kaksi professoria. Muu tutkimushenkilöstö on pääosin varttuneita tutkijoita (3) ja vanhempia tutkijoita (2 hlöä). Tohtoreita on 5, lisensiaatteja 2 ja maistereita 2. Yleisimmät tutkinnot ovat MMT/MMM. Tutkinnon yleisimmät pääaineet: kansantaloustiede (4 hlöä) ja puumarkkinatiede (2). Paras osaaminen seuraavilla tutkimusaloilla:

- metsäpolitiikka (3 hlöä)
- puun energiakäyttö ja markkinat (2)
- raakapuumarkkinat (2).

Rovaniemen tutkimusasemalla työskentelevistä kaksi työskentelee varttuneen tutkijan nimikkeellä, kahdella on tohtorintutkinto. Kahdella on taloustieteellinen koulutus. Paras osaaminen on

- metsäluonnon monimuotoisuudessa
- luontomatkailussa
- metsätalouden kannattavuudessa

Metlan talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen Tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset asiakkaat ovat MMM, YM, KTM, Metsäteollisuus Metsänomistajat Metsähallitus Metsäkeskukset. Tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset yhteistyö-tutkimusorganisaatiot ovat HY, JoY, VTT, MTT, HKKK, PTT, EFI (European Forest Institute), IUFRO (International Union of Forest Research Organizations) ja Cifor (Center for International Forestry Research).

Metlalla on runsaasti asiakkaita ja sidosryhmiä palvelevia asiantuntijatehtäviä. Vuonna 2005 esimerkiksi: Kansallisen metsäohjelman asiantuntijaryhmiin osallistumista, MMM:n Metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen taustaselvityksiä, paperiteollisuuden globalisaatiotyöhön osallistumista, metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle hyvän metsänhoidon suosituksia

Metlalla on runsaasti tiedeyhteisöä palvelevia asiantuntijatehtäviä., mm tieteellisten seurojen ja aikakauskirjojen asiantuntijatehtäviä.

Luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen rahoitus vuonna 2005 oli noin 2,9 milj. €. Tästä budjettirahoituksen osuus oli noin 2,5 milj. € (86 %), Kotimainen yhteishankerahoitus noin 0,3 milj. € (10 %), ulkomainen tutkimusrahoitus 0,05 milj. € (2%) ja muu rahoitus 0,05 milj. € (2%). Arvion mukaan rahoituksen taso säilyy samana myös vuonna 2011, mutta niin, että budjettirahoituksen osuus alenee 2,1-2,2 milj. euroon (73 %).

Tulokset ja vaikuttavuus

Muutokset ympäristössä, teknologiassa ja yhteiskunnassa heijastuvat tutkimustarpeiden lisääntymisenä ja monipuolistumisena ja tämä on näkynyt myös paineiden lisääntymisenä Metlan talous- ja yhteiskuntatutkimuksen suuntaan. Esimerkkejä tutkimuksen viimeaikaisesta painavasta vaikuttavuudesta ovat Kansallisen metsäohjelman uudistamiseen liittynyt taustatutkimustyö, vuosittain tehtävät Metsäalan markkinakatsaukset ja ennusteet, Metsälainsäädännön uudistamiseen vaikuttanut kannattavuustutkimus sekä Metso-ohjelman ja metsäluonnon suojeluun liittyvä tutkimuspanos. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön metsäosaston ja luonnonvaraosaston politiikan suunnittelu, sekä ympäristöministeriön ilmastopolitiikan työ saa jatkuvasti vaikutteita Metlan talous- ja yhteiskuntatutkimuksesta. Metlan taloustutkimus on nostanut useita teemoja laaja-alaiseen kansalliseen keskusteluun.

Metlan talous- ja yhteiskuntatutkimus julkaisee runsaasti kansainvälisesti ja kansallisesti. Vuoden 2005 julkaisuohjelmassa korostui:

- metsäteollisuuden kilpailukyky vientimarkkinoilla
- markkinaennusteet eri tuotteissa eri markkinoilla
- informaatioteknologia ja paperimarkkinoiden rakennemuutos
- metsän monikäyttö, metsien virkistysarvot, luonnonarvokauppa
- taloudellisesti optimaalinen viljelyteknologia ja metsänuudistuskierto
- sidosryhmäyhteistyö metsäsuunnittelussa
- metsänomistajien käyttäytyminen
- metsänsuojelun kustannukset
- hirvenmetsästäjien motiivit, kansalaismielipide hirvikannan säätelystä
- yksityismetsien hakkuuarvo ja metsänomistamisen sijoitustuotto
- metsäpolitiikka.
- metsien suojelupolitiikka, metsänomistajien suhtautuminen siihen
- metsien investointien kannattavuus ja työllistävyys
- metsäsertifiointi
- yhteisjulkaisuja varsinkin HY:n metsäekonomian laitoksen kanssa.

MTT

MTT taloustutkimus on soveltavaan taloustieteeseen keskittyvä yksikkö. Tutkimusteemoina ovat maatalous- ja maaseutuyrityksiin, elintarvikemarkkinoihin, maatalous- ja maaseutupolitiikkaan ja luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvät kysymykset. Lisäksi yksikkö kehittää ja ylläpitää noin tuhannen maatalous- ja maaseutuyrityksen tilinpäätösverkostoa, joka on osa koko Euroopan kattavaa tilastojärjestelmää.

Yksikön tavoitteena on tutkimuksen keinoin tukea maatalous- ja maaseutuyritysten tuottavuuskasvua ja kilpailukykyä kansainvälisessä toimintaympäristössä. Keskeinen tehtävä on tuottaa tietoa erilaisten politiikkaohjauskeinojen vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta. Laajat politiikka-arvioinnit ovat tärkeitä yksikön toiminnassa.

Elintarvikeketjuun ja -markkinoihin keskittyvä tutkimus edistää yritysten markkinoille pääsyä. Samalla halutaan lisätä kotimaisten markkinoiden läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta osana kansainvälisiä elintarvikemarkkinoita. Ympäristö ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö ovat keskeisiä tutkimusteemoja. Yksikkö selvittää maatalouden, elintarvikesektorin ja ympäristön vuorovaikutusta sekä kotimaassa että EU:n alueella. Tutkimuksen avulla haetaan hyvää kustannustehokkuutta ympäristöohjauskeinoihin. Osa yksikön toiminnasta toteutetaan ympäristö- ja teknologiaohjelmissa.

Talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevä henkilöstö:*)

	2007	2011
Tutkijat	66	67,5
- Helsingissä	54	
- Jokioisissa	6	
- Vihdissä	6	
Toimistohenkilöstö	22	20,5
- Helsingissä	18	
Yhteensä	88	88
- Helsingissä	72	

*) Toisin kuin Metlassa, MTT:n luvuissa on mukana tilastotuotantoa tekevä henkilöstö.

Helsingin toimipisteessä on viisi professoria. Muu tutkimushenkilöstö on pääosin tutkijoita (32 hlöä), erikoistutkijoita (9 hlöä) ja vanhempia tutkijoita (5). Tohtoreita on 16, lisensiaatteja 6 ja maistereita 29. Yleisimmät tutkinnot ovat MMT/MML/MMM, PhD, KTT ja ETM. Tutkinnon yleisimmät pääaineet ovat maatalouden liiketaloustiede (13 hlöä), ympäristöekonomia (7), maatalouspolitiikka (5) ja elintarvike-ekonomia (3). Paras osaaminen seuraavilla tutkimusaloilla:

- maatalouden tuotantoekonomia
- maatalouspolitiikka, kansainvälinen kauppapolitiikka
- maatalouden ympäristöpolitiikka ja ympäristötalous
- maaseutupolitiikka, maaseudun kehittäminen
- taloudellinen arvottaminen, julkishyödykkeet
- bioenergia, peltoenergia
- elintarvikeyrittäjyys
- kuluttajamarkkinointi, kuluttajakäyttäytyminen, elintarvikkeen laatu
- markkinatutkimus, hinnat
- elintarvikemarkkinat ja elintarvikeketjut
- puutarhatuotannon talous
- monialaiset maatilat, maaseudun pienyritykset
- maatalous- ja elintarvikemarkkinat

- maatalouden verotus
- sukupolvenvaihdokset
- elintarviketurvallisuus, kasvihuonekaasut
- tulevaisuudentutkimus, skenaariomallinnus
- kannattavuustutkimus, laskentatoimi, tunnuslukuanalyysi
- maatalouden kokonaislaskelmat, maataloustulo

Jokioisissa Taloustutkimuksessa on yksi vanhempi tutkija ja viisi tutkijaa. Lisensiaatteja on yksi ja maistereita viisi. Yleisimmät tutkinnot ovat FM ja MMM. Paras osaaminen seuraavilla tutkimusaloilla:

- yhteiskunnallinen ympäristön- ja maaseutututkimus
- sosiaalinen pääoma
- ympäristökasvatus

Vihdissä työskentelevistä yksi on erikoistutkijan ja yksi vanhemman tutkijan nimikkeellä. Muut ovat tutkijoita. Yksi on MMT, muut MMM. Kolmen pääaine on maatalousteknologia. Paras osaaminen on työturvallisuusjohtamisessa, maatilajohtamisessa ja tuotantorakennusten suunnittelussa.

MTT:n talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset asiakkaat ovat MMM, YM ja muu hallinto, viljelijät, elintarviketalouden toimijat, neuvonta ja kauppa. Tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset yhteistyö-tutkimusorganisaatiot ovat HY ja muut yliopistot, hallinnonalan muut tutkimuslaitokset, PTT, SYKE, VTT, WUR, INRA, pohjoismaiset sisarlaitokset.

MTT:llä on runsaasti asiakkaita ja sidosryhmiä palvelevia asiantuntijatehtäviä. MTT:llä on runsaasti tiedeyhteisöä palvelevia asiantuntijatehtäviä, kuten tieteellisten seurojen ja aikakauskirjojen asiantuntijatehtäviä.

Luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen rahoitus vuonna 2007 on yhteensä 5,7 milj. €. Tästä budjettirahoituksen osuus on 3,7 milj. € (65 %). Kotimainen yhteishankerahoitus 1,7 milj. € (30 %), ulkomainen tutkimusrahoitus 0,3 milj. € (5 %). Arvion mukaan budjettirahoituksen määrä alenee 0,24 milj. eurolla vuoteen 2011 mennessä.

Tulokset ja vaikuttavuus

Tutkimuksen ja osaamisen ylläpitämisen lisäksi yksikön vastuulla on suuri määrä asiantuntijatehtäviä. Vuosittain toistuvista asiantuntijatehtävistä merkittävimmät ovat lakisääteinen Suomen maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskirjanpitoaineisto sekä FADN aineistojen toimittaminen Euroopan komissiolle. Myös Suomen maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelmat ovat merkittävä osa asemansa vakiinnuttaneita asiantuntijapalveluita. Yksiköllä on merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä tutkimusten kautta että, esimerkiksi hallinnolle suoraan tarjottavien asiantuntijatehtävien kautta. Kannattavuuskirjapitotilojen aineistosta tehdään hallinnolle vuosittain noin 40 erillisselvitystä. Vuonna 2007 osallistutaan maatalouden kansallisen tuen (etenkin 141-tuen), luonnonhaittakorvauksen, eläinten hyvinvointisäännösten valmisteluun. Todennäköistä on, että myös uuden ympäristöohjelman toimeenpanoon liittyviä tehtäviä tulee jossain määrin vielä vuodelle 2007. EU:n yhteiseen maatalouspolitiikan sisältöön, etenkin Pohjois-Euroopan kohdalta, pyritään vaikuttamaan lähtemällä mukaan eurooppalaisten tutkimuslaitosten yhteiseen ENAPS-verkoston ns. associate-jäsenenä.

Voimavaroja vahvistetaan myös yhteistyökumppaneilla, joita projekteissa on mm. Suomen ympäristökeskuksesta, Metlasta, Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksesta, Evirasta, Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistoista, Kuluttajatutkimuskeskuksesta, VTT:stä sekä lukuisista eurooppalaisista yliopistoista ja maatalouden tutkimuslaitoksista.

Yksikkö osallistuu aktiivisesti EU:n yhteisiin tutkimusohjelmiin. Yksiköstä koordinoidaan yksi hanke (SASSPO), jossa tarkastellaan yhteiseen maatalouspolitiikkaan kohdistuvia muutospaineita ja vaihtoehtoja. Tämä lisäksi yksikön tutkijoita on mukana CEPS:n ja INRA:n koordinoimissa EU-hankkeissa. CEPS:n hankkeessa arvioidaan Maailman kauppajärjestön WTO:n tulevan neuvottelukierroksen aiheuttamia muutospaineita yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja EU:n maatalous- ja elintarvikemarkkinoihin. INRA:n hankkeessa kehitetään välineitä arvioida maatalouden ympäristötukijärjestelmän toimeenpanoa jäsenvaltioissa.

MTT Taloustutkimus vaikuttaa aktiivisesti FADN -järjestelmän yhdys/vastuuelimenä EU:n maatalouden tietoverkostotoimintaan täyttäen samalla lakisääteisen vastuun toimittaa aineistot maa- ja puutarhatalouden tuloskehityksestä EU:n Komissiolle. Yhteistyön tavoitteena on laajemminkin saada aikaan yhä laadukkaampia, yhteiset standardit täyttäviä kansainvälisiä tutkimusaineistoja, joissa eri maita koskevat tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia.

Tulosten saatavuutta helpottaa staattisen internet -sivuston uudistaminen sekä sen rinnalle julkistettava dynaaminen internet-raportointijärjestelmä. Toimiala-laajenuksena järjestelmään nyt sisältyvien maa- ja puutarhatalouden sekä metsätalouden lisäksi porotalouden kirjanpito kuuluu normaaliin toimintaan ja kannattavuuskirjanpitoon. Metsätalouden talousseurannassa jatketaan metsäsuunnitelmiin pohjautuvan järjestelmän kehittämistä, mikäli rahoitus metsäsuunnitelmien päivitysajoihin (Metlan ohjelmistolla) saadaan järjestymään.

Vuoden 2005 ja vuoden 2006 julkaisuohjelmassa korostuivat:

- Maatalouden eri tuotantoteknologiavaihtoehtojen kannattavuus
- Maataloustuotteiden tuotantokustannukset
- Maatalouden ympäristöpolitiikka, ympäristöarvojen arvottaminen
- Yrittäjien riskinhallinta
- Maatalouden skenaariot, maatalouden tuotantoteknologian ennakointi
- Elintarvikkeiden laatuun, elintarviketurvallisuuteen ja riskinhallintaan liittyvä tutkimus, bioturvallisuus
- Monivaikutteinen maatalous, sopimuksellisuus politiikkatoimena
- Maatalouden ympäristöindikaattorit
- Viljelijäväestön tulot
- Maatilayrityksen johtaminen
- Maatalouden rakennekehitys, laajentavan tilan talous
- Maatalousyrittäjien investointikäyttäytyminen, riskinhallinta ja pääomahuolto
- Sukupolvenvaihdokset ja viljelijöiden eläkejärjestelmät
- Maatilojen monialaisuus
- EU:n, kansallinen ja globaali maatalouspolitiikka, WTO-sopimuksen vaikutukset EU:n laajenemisen vaikutukset maa- ja elintarviketalouteen
- Puutarhaekonomia
- Maatalouspolitiikan hyvinvointivaikutukset
- Kestävyyden käsite elintarviketaloudessa, yhteiskuntavastuu osana elintarvikeketjun laatua
- Paikallisen ruokajärjestelmän talous, lähi- ja luomuruoan talous
- Kansallinen ja EU:n maaseutupolitiikka, maaseudun kehittäminen
- Maatalouden energiatehokkuus, bioenergiantuotannon talous
- Maatalouden sopeutuminen ilmastonmuutokseen ja maatalouden rooli ilmastonmuutoksen hidastamisessa
- Muuntogeenisten ja tavanomaisten kasvien rinnakkaisviljelyn talous
- Eläinten hyvinvoinnin talous
- Suojelun alueiden virkistys- ja matkailukäyttö, kuluttajien maksuhalukkuus suojelusta (Metlan kanssa yhteistyötä)
- Seurantaa maatalouden tuotantokustannuksista, tuloista, tehokkuudesta ja sektoritason rahavirroista, elintarvikkeiden hintamarginaaleista

- Maa-, puutarha- ja porotalouden kannattavuustutkimus vuosittain
- Vuosikirja maataloudesta ja maaseutuelinkeinoista

RKTL

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) strategisena lähtökohtana on taloudellisen, muun yhteiskunnallisen, teknologisen ja biologisen tutkimuksen yhdistämisen siten, että kaikki ao. näkökulmat tulevat otetuksi huomioon kokonaisvaltaisia, yhteiskunnallisesta tarpeesta johdettuja ongelmia ratkaistaessa. RKTL:n taloudellinen ja yhteiskunnallinen tutkimus on hajautettu 6 eri paikkakunnalle. Toimintapolitiikkana on, että oman talous- ja yhteiskuntatutkimuksellisen osaamisen lisäksi RKTL käyttää verkostomaisesti hyväkseen tärkeimmillä yliopistopaikkakunnilla olevia yhteiskunnallisia tutkimusyksiköitä, joita ovat mm yliopistot Helsingissä, Turussa, Jyväskylässä, Oulussa ja Joensuussa. RKTL:n talous- ja yhteiskuntatutkimus on organisoitu kahteen tutkimusohjelmaan: riistaan, poroon ja kalaan keskittyvä elintarviketalouden tutkimusohjelma ja vielä osin suunnitteilla oleva luonnonvarat ja yhteiskunta -tutkimusohjelma. RKTL laatii Suomen viralliset kalataloutta ja metsästystä koskevat tilastot. RKTL:llä on runsaasti kansallisia ja kansainvälisiä asiantuntijatehtäviä tutkimuksessa ja tilastoinnissa.

RKTL aikoo vahvistaa taloudellista ja yhteiskunnallista tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että osa luonnollisen poistuman kautta toteutuvasta biologisesti suuntautuneesta henkilöstöstä korvataan talous- ja yhteiskuntatieteilijöillä. Niin tällä hetkellä kuin erityisesti tulevaisuudessa tutkimuksen painopisteinä ovat: Toimialan taloudellinen arvoketju, (uudet) elinkeinot ja niiden talous, aluetalous, päätöksenteko ja luonnonresurssien käytön suunnittelu ja säätely, konfliktit ja politiikkavaihtoehdot

Talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevä henkilöstö:*)

	2007	2011
Tutkijat	14	18
- Helsingissä	6	
- Jyväskylässä, Joensuussa, Turussa, Porissa ja Enonkoskella yht.	8	
Toimistohenkilöstö	1	1
Yhteensä	15	19

*) Toisin kuin Metlassa, RKTL:n luvuissa on mukana tilastotuotantoa tekevä henkilöstö.

RKTL:n talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta (ml. tilastontuotanto) tekevien tutkinnot ovat lähinnä FM/FT ja MMM/MML/MMT. Yleisimmät tutkinnon pääaineet ovat kalataloustiede Hydrobiologia, laskentatoimi ja maantiede. Osaamista on eniten tilastoinnissa ja tilastollisissa menetelmissä.

Luonnonvarojen ja elintarviketalouden talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen rahoitus vuonna 2005 oli 0,9 milj. €. Tästä budjettikehysrahaa oli 0,7 milj. € (80 %) ja kotimainen yhteishankerahoitus 0,05 milj. € ja ulkomainen tutkimusrahoitus 0,05 milj. €.

Tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset asiakkaita ovat MMM, EU, TE-keskukset, rehuteollisuus, kalastuselinkeino, kalanviljely, poronhoito, jalostus ja kauppa, kuluttajat ja kansalaiset, Tekes, toimialajärjestöt, Ålands landskapsregeringen, Nordiska ministerrådet ja kansainväliset järjestöt.

Tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset yhteistyö-tutkimusorganisaatioita ovat metsähallitus, tilastokeskus, TIKE, yliopistot, MTT, Kansanterveyslaitos, Fiskeriverket, pohjoismaiset yliopistot, University of Aberdeen, Tanskan FOI, Tartu ülikool sekä brittiläisiä yliopistot.

RKTL julkaisee runsaasti Suomen virallisen tilaston kala- ja riistatalouden tilastoja, barometreja ja tulevaisuuskatsauksia. Julkaisut käsittelevät metsästäjien profilointia, kalanjalostusta, kalankasvatusta, poroelinkeinoa sekä luontomatkaailua

Arvio tutkimuksen asiakasvaikuttavuudesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta

RKTL:n talous- ja yhteiskuntatutkimuksella on erittäin vahva yhteys alan elinkeino- ja toimikenttään sekä yhteiskuntaan, joiden ongelmista tutkimuksen aiheet lähes täydellisesti johdetaan. Ohjelmien ja projektien suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään paljon ulkopuolista asiantuntemusta. Välittömän vuorovaikutuksen avulla asiakaspalaute saadaan tutkimuksen käyttöön jo tutkimusvaiheessa. Samaten, esimerkiksi asiakasyritykset käyttävät omassa työssään ja viestinnässään runsaasti RKTL:n tuotetta tutkimusmateriaalia.

Liite 2. Yksityiskohtainen siirtymissuunnitelma

MTT:n ja Metlan talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta Helsingissä tekevät siirtyvät Viikin A-taloon. Siirtyminen koskee MTT:n Malminkartanossa sijaitsevia toimintoja (72 henkilöä) ja Metlan Helsingissä työskenteleviä talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekeviä tutkijoita (28 henkilöä; lisäksi yhteisprofessori HY:n kanssa, joka on jo ennestään sijoittuneena maa- ja metsätieteelliseen tiedekuntaan).

Viikin A-talossa on jo ennestään HY:n Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan Taloustieteen laitos (52 henkilöä). A-talo jaettaisiin alustavan suunnitelman mukaan niin, että kerrokset 4-8 ovat MTT:n ja Metlan käytössä, kerrokset 1-3 olisivat Taloustieteen laitoksen käytössä. 1. kerroksessa on yliopiston muitakin toimintoja. 1. kerroksessa olisi lisäksi HY:n, MTT:n ja Metlan yhteiset aula-palvelut.

Viereisessä Metsätieteiden talossa (B-talossa) on HY:n Metsäekonomian laitos (17 henkilö). Sinne pääsee A-talosta sisätilojen kautta 2. ja 1. kerroksesta sekä kellarista. Viikissä on bioteknisen tutkimuksen keskittymä: yksi neljästä HY:n kampuksesta ja monia muita toimijoita. Samalla kampuksella sijaitsevat RKTL (6 henkilöä talous- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa) ja Evira, jolla on alan tutkimustarpeita ja yhteistyötä talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevien kanssa.

Siirtymisen aikataulu:

- 30.4.2007 Päätös siirtymisestä (MTT ja Metla). Valitaan rakennustoimikunnan jäsen (rakennustoimikunta hyväksyy suunnitteluvaiheet) ja yhteyshenkilö kustakin organisaatiosta
- Suunnittelu 1.5.2007-
- 1.9.2008 remontti käynnistyy
- 2010 alussa muutto

Alustavan suunnitelman mukaan kerroksissa 4-7 on 20-23 henkilön työpisteet, kerroksessa 8 on työhuonetilaa noin 14 hengelle sekä kokoustilaa 100 m². Yksityiskohtaisessa suunnittelussa tilakysymystä on mahdollista vielä arvioida. Suunnitteluun on tässä vaiheessa hyvät mahdollisuudet.

Yksityiskohtaisessa suunnittelussa ratkaistaan, halutaanko MTT, Metla ja HY sijoittaa limittäin tai koota omiksi alueikseen. Lähtökohtaisesti yliopisto sijoittuu omiin kerroksiinsa. Mutta Metlan ja MTT:n kesken kannattaa heti harkita sekoittumista. Varsinkin laitoksissa tehtävä ympäristötaloustieteellinen tutkimus on niin toisiaan tukevaa, että sijoittuminen samaan kerrokseen on tarkoituksenmukaista. Sama saattaa koskea muitakin tutkimusaloja ja tilastotuotantoa. Ehdotan, että suunnittelu tästä käynnistyy tutkimusryhmissä.

Työhuoneiden lisäksi A-taloon on mahdollista järjestää MTT:n ja Metlan omia kokoustiloja sekä niiden ja HY:n varausperiaatteella käyttöön saatavia kokous- ja seminaarituloja. Ainakin aulapalvelut on tarkoituksenmukaista yhdistää 1. kerroksessa. A-talon kellarissa on varattavissa tarpeellinen määrä varastotilaa. A-talossa säilyy ruokalatoimintaa tai kahvila. Alueella sijaitsee useita henkilöstöravintoloita. Viikin kampuksen yleiset palvelut ovat kehittyneet hyvin.

Liite 3. Viikkiin siirtymisen taloudelliset vaikutukset

Viikin tilat ovat Senaatti-kiinteistöjen, ja MTT ja Metla olisivat yliopiston alivuokralaisena. A-talon peruskorjausinvestointi (täydellinen peruskorjaus, arvio 9 milj. euroa) nostaa talon vuokratilasta oleellisesti. Ilman siivousta vuokratilasta on arviolta 18 €/huoneneeliö/kk, siivouksen kanssa 19 €/huoneneeliö/kk. Laskelmassa (100 hengen mukaan) MTT:n ja Metlan käyttöön tulisi 1628 huoneneeliötä. Tämän vuosivuokra ilman siivousta olisi 352 000 euroa. Hintaan sisältyvät kuorisuojaus, aluevalvonta ja sähkö. Kalustus ja aulavalvonta (arviolta 800 €/kk) eivät sisälly hintaan. Se kannattaa järjestää yhteisesti. HY:n kokous- ja seminaaritiloissa noudatetaan HY:n sisäistä hintaa; veloitus käytettyjen tuntien mukaan.

MTT taloustutkimuksen käytössä on Helsingin Malminkartanossa Senaatti-kiinteistöiltä vuokrattu, vuonna 1952 valmistunut toimitila. Siinä on huoneistoalaa 2028 m². Lisäksi on varastotilaa kellarissa. Talossa on peruskorjaus edessä, mikä nostaa sen vuokratilasta merkittävästi. Vuokra on 201 000 euroa vuonna 2007. Lisäksi maksetaan sähkö, noin 5 000 euroa. MTT Taloustutkimus toimii myös Jokioisissa, jossa vuokratilasta vuonna 2007 on 50 000 euroa, sekä Vihdissä, jossa vuokratilasta on 22 000 euroa. Yhteensä Taloustutkimuksen vuokra on 273 000 euroa (ilman sähköä ja siivousta).

Metla on siirtämässä toimintaansa Helsingin Unioninkadun kiinteistöistä. Siksi Metlan kohdalla vuokratilastusten vertailu ei ole tarkoituksenmukaista.

MTT:n tutkijoiden siirtyminen Malminkartanosta nostaa vuokratilastuksen 206 000 eurosta 264 000 euroon vuodessa eli 28 %. Samalla siirrytään nykyistä ahtaampiin tiloihin. Mitoitus noudattaa kuitenkin yliopiston mitoitus. Tarkemmassa suunnittelussa tähän mitoitus (ja samalla vuokratilastukseen) voidaan vielä puuttua. MTT:n vuokratilastuksen nousu olisi todennäköisesti samaa luokkaa, vaikka muuttoa Viikkiin ei tehtäisi. Tämä siksi, että Malminkartanon toimistorakennus on joka tapauksessa peruskorjauksen tarpeessa. Luultavasti peruskorjauksen jälkeen kokonaisvuokra olisi lähellä Viikin kustannusta. Malminkartanossa kokoustiloista ei jouduta maksamaan erikseen. Viikin ratkaisussa erikseen vuokrattaviin kokoustiloihin jouduttaisiin turvautumaan säännöllisesti.

Vuokratilastus 2007
hintatasossa, 1000 euroa

MTT:n vuokra Malminkartanossa (2028 m², 75 hlöä)

- Ennen peruskorjausta 206
 - ilman siivousta, sis. sähkön, 8,50 €/ m²/kk, 2750 €/hlö/a
 - Peruskorjauksen jälkeen 315*)
 - ilman siivousta, sis. sähkön, 13 €/ m²/kk, 4200 €/hlö/a
- *) Todellisuudessa alempi, sillä osa saneerauksesta on vuokranantajan vastuulla olevaa osuutta, mikä alentaa lisävuokraa. Sitä ei vielä ole mahdollista tarkemmin arvioida.

MTT:n vuokra Viikissä (1221 m², 75 hlöä)

264

- Laskelmassa on otettu 75 henkilön osuus 100 hengelle varatusta tilasta: 1628 m², 352 t€/a, 18 €/ m²/kk, sis. sähkön, ilman siivousta (1 €/ m²/kk), 3520 €/hlö/a.

Muutosta syntyy erilliskustannuksia, kuten kalusteiden hankinta sekä muutto. Lisäksi toiminta häiriintyy muuton ajaksi, mikä nostaa toiminnan kustannuksia. Metlan ja MTT:n sekä MMM:n on keskenään sovittava, miten muutosta aiheutuvat kustannukset katetaan. VATT sai vastaavaan muuttoonsa erillisen määrärahan vuonna 2006.

Liite 4. Haastatteluaineisto

Olen selvityksen yhteydessä hankkinut aineistoa toiminta- ja vuosikertomuksista sekä www-sivuilta. Lisäksi olen keskustellut ja/tai saanut aineistoa seuraavilta tahoilta joulukuun 2006 – tammikuun 2007 aikana:

MMM: apulaisosastopäällikkö Heimo Hanhilahti, maatalousneuvos Taina Vesanto, maatalousneuvos Leena Vestala, maatalousneuvos Esko Juvonen, maaseutuneuvos Eero Uusitalo ja ylitarkastaja Esa Hiiva
Helsingin yliopisto: dekaani Jukka Kola, professori Markku Koskela, professori Jari Kuuluvainen, yliopistonlehtori Petri Ollila, tekninen johtaja Anna-Maija Lukkari, yli-insinööri Antti Uusi-Rauva, tilahallintapäällikkö Mauri Laakso ja arkkitehti Pirkko Varila
Metla: ylijohdaja Hannu Raitio, tutkimusjohtaja Leena Paavilainen, professori Jussi Uusivuori ja professori Olli Tahvonen
MTT: ylijohdaja Erkki Kemppainen, tutkimusjohtaja Jouni Aalto, yksikönjohtaja Kyösti Pietola sekä MTT:n Taloustutkimuksen johtoryhmä
RKTL: ylijohdaja Eero Helle ja tutkimusjohtaja Juhani Kettunen
Evira: ylijohdaja Jaana Husu-Kallio ja osastonjohtaja Tuula Honkanen-Buzalski
Geodeettinen laitos: ylijohdaja Risto Kuittinen
SYKE: ohjelmajohtaja Mikael Hildén
VATT: ylijohdaja Seija Ilmakunnas ja projektipäällikkö Tuomo Heikkilä
Kuluttajatutkimuskeskus: ylijohdaja Eila Kilpiö, tutkimuspäällikkö Johanna Mäkelä ja erikoistutkija Johanna Leskinen
PTT: toimitusjohtaja Pasi Holm ja tutkimusjohtaja Perttu Pyykkönen
ETLA: tutkimusjohtaja Pekka Ylä-Anttila sekä talous- ja viestintäjohtaja Markku Lammi
TTS: toimitusjohtaja Tarmo Luoma, johtava tutkija Anna-Maija Kirkkari ja tutkimuspäällikkö Veli-Matti Tuure
WUR, Alankomaat: Dr. Floor Brouwer ja Dr. Huib Silvis
UMB, NILF, Norja: professori Kyrre Rickertsen
FOI, Tanska: ylijohdaja Søren E. Frandsen ja tutkimusjohtaja Mogens Lund

MMM:n vuonna 2007 julkaisemat työryhmämuistiot

- 2007:1 Maatalouspolitiikan vaihtoehdot –työryhmä
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-314-0
- 2007:2 Peltobiomassa, liikenteen biopolttonesteet ja biokaasu -jaosto
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-315-7
- 2007:3 Patoturvallisuustyöryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-317-1
- 2007:4 Rapport från arbetsgrupp för att utarbeta system för administration av landskapet Ålands stöd ur EU:s landsbygdsfond (EJFLU) för kommande programperiod
ISBN 978-952-453-318-8
- 2007:5 Geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakoa koskevien Bonnin ohjeiden kansallinen toimeenpano. Taustaselvitys, Helsinki 2006
ISBN 978-952-453-319-5
- 2007:6 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten laboratoriopalvelujen rationalisointi
ISBN 987-952-453-320-1
- 2007:7 Metsäntutkimuslaitoksen maiden hallinnan siirto
ISBN 978-952-453-321-8

ISBN 978-952-453-322-5
ISSN 0781-6723